

NOVI POČETAK

Podloga za raspravu o novom pristupu
pozicioniranju i radu progresivnih
ljudsko-pravaških organizacija u Hrvatskoj

Nives Miošić i Sara Lalić

NOVI POČETAK

Podloga za raspravu o novom pristupu
pozicioniranju i radu progresivnih
ljudsko-pravaških organizacija u Hrvatskoj

Projekt NOVI POČETAK - Sektorske inovacije za proaktivno, progresivno i utjecajno civilno društvo za zaštitu i promociju ljudskih prava podržan je s 199.909,82 € financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova.

Objavlivanje ove publikacije omogućeno je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Centra za mirovne studije i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Ovu publikaciju financijski je podržao Civitates.

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost autorica i izdavača ove publikacije i sadržaj ne mora nužno odražavati stav Civitatesa ili njegovih partnerskih fondacija.

Izdavač:

Centar za mirovne studije

Za izdavača:

Sara Lalić

Autorice:

Nives Miošić i Sara Lalić

Provedba anketnog istraživanja:

Hendal d.o.o.

Suradnici u istraživanju:

Tea Dabić, Tina Đaković, Željka Geto, Ana Gvozdić, Klara Horvat, Veselinka Kastratović, Sandra Kasunić, Pia Helena Markota, Tena Mur, Ivan Novosel, Cvijeta Senta, Lovorka Šošić i Branka Vierda

Grafičko oblikovanje:

Radnja

ISBN 978-953-7729-73-8

Zagreb, lipanj 2022.

Sadržaj

Uvod i metodologija	6
Kontekst	8
Percepcije doprinosa ljudsko-pravaških organizacija u Hrvatskoj kroz vrijeme	11
Identitetske odrednice organizacija za zaštitu ljudskih prava	16
Zagovarački potencijal i kapaciteti za zagovaranje	19
Medijska vidljivost i mobilizacijski potencijal	28
Pravna pomoć i strateške litigacije	34
Teme za budućnost	37
Zaključak	40

1. Uvod i metodologija

Ovaj izvještaj predstavlja rezultate istraživanja provedenog u razdoblju od studenog 2021. do travnja 2022. godine u svrhu izrade podloge za raspravu i osmišljavanje novih načina rada i modela suradnje progresivnih ljudsko-pravaških organizacija u Hrvatskoj za **institucionalno i pravno zagovaranje, pravnu podršku žrtvama kršenja ljudskih prava te javnu komunikaciju i mobilizaciju građana i građanki u pitanjima zaštite i promocije ljudskih prava**. Istraživanje je provedeno u sklopu projekta 'Novi početak - sektorske inovacije za proaktivno, progresivno i utjecajno civilno društvo za zaštitu i promociju ljudskih prava' Kuće ljudskih prava Zagreb, Centra za mirovne studije, Inicijative mladih za ljudska prava Hrvatska, Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek te Human Rights House Foundation iz Norveške, uz financijsku podršku Programa Fonda za aktivno građanstvo u Hrvatskoj, kao i uz financijsku potporu fonda Civitates. Cilj projekta je povećati društveni i politički utjecaj organizacija za ljudska prava (OCDzLJP) kao odgovor na srozavanje standarda ljudskih prava u Hrvatskoj, sve težu socioekonomsku situaciju te inertnost institucija u iznalaženju *rights-based* rješenja za sve kompleksnije političke i socio-ekonomske izazove današnjice. Slijedom toga, svrha ovog istraživanja je dobiti uvid u teškoće s kojima se ljudsko-pravaške organizacije nose u području zagovaranja, pravne podrške te javne komunikacije i mobilizacije građana, ali i mapirati ideje za prevladavanje tih teškoća.

Pojam *organizacija za zaštitu ljudskih prava / ljudsko-pravaška organizacija* u ovom se istraživanju odnosi na one organizacije civilnog društva koje svojim misijama, ciljevima i aktivnostima doprinose ostvarenju ili očuvanju vrijednosti članka 3 Ustava Republike Hrvatske, a to su: sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav. Drugim riječima, govorimo o *progresivnim* organizacijama civilnog društva koje štite i promiču ljudska prava prve, druge i treće generacije, a time grade i osnažuju demokratsku političku kulturu. Naime, razvoj svijesti o ljudskim pravima u funkciji je razvoja demokracije, unutar koje organizacije civilnog društva čine njenu komplementarnu sastavnicu.¹ Ovakvo razumijevanje važno je istaknuti s obzirom na relativizaciju pojma ljudskih prava, koja diskurzivnim otimanjem pojmovnika ljudskih prava nastoji ljudska prava nekih skupina ograničiti ili dokinuti.

¹ Vujčić, V. (2000), 'Svijest o ljudskim pravima', Politička misao, Vol XXXVII, br. 3, str. 67-68

Ovaj globalni trend, koji se odvija unutar tzv. ‘kulturnih ratova’² u Hrvatskoj se pojavio prije otprilike 15 godina, a značajnije je prisutan od 2013. godine i tzv. ‘referenduma o braku’, koji je zahvaljujući strukturalnim slabostima referendumske zakonodavstva u Ustav unio heteronormativnu definiciju braka. Stoga organizacije i inicijative okupljene oko pokušaja ograničavanja različitih ljudskih prava, a koje u javnom prostoru koriste ljudsko-pravaški diskurs, baš kao i njihove političke predstavnike u ovom istraživanju nazivamo *regresivnima*. Naime, smatramo ih onima koji podrivaju demokratsku političku kulturu, omalovažavaju i otežavaju rad progresivnih organizacija, koristeći se, među ostalim, i demokratskim instrumentima protivno njihovoj izvornoj svrsi.

Metodološki pristup istraživanju uključio je kvalitativne i kvantitativne metode. Uz analizu dokumenata, provedeno je 17 polustrukturiranih intervjua te četiri fokus grupe. Intervjuirani su novinari, predstavnici akademske zajednice, predstavnici institucija i stručnjaci koji prate rad i/ili surađuju s organizacijama za zaštitu ljudskih prava, dok su u fokus grupama sudjelovali sami predstavnici organizacija – njih ukupno 21. Svi intervjui i fokus grupe su uz pristanak sudionika snimani, transkribirani te naposljetku kodirani unutar područja kojima su se bavili: (1) identitetske odrednice ljudsko-pravaških organizacija, (2) zagovarački potencijal i kapaciteti, (3) medijska vidljivost i mobilizacijski potencijal, (4) pravna pomoć i strateške litigacije te (5) teme za budućnost. Ovim putem zahvaljujemo svima koji su bili spremni odvojiti svoje vrijeme za sudjelovanje u ovome istraživanju.

Kvantitativni dio istraživanja predstavlja anketno istraživanje kojeg je na reprezentativnom uzorku 900 građana Republike Hrvatske starijih od 16 godina provela agencija Henda. Anketno istraživanje provedeno je krajem ožujka i početkom travnja 2022. godine, korištenjem dviju metoda prikupljanja podataka: CATI – telefonsko istraživanje na fiksne telefonske linije (40% uzorka) i mobitele (30%), te *online* istraživanje (30%). Uzorak je bio dvostruko stratificiran prema šest regija i četiri veličine naselja. Veličina svakog stratuma se temeljila na udjelu broja stanovnika unutar stratuma u ukupnoj populaciji starijih od 16 godina prema posljednjem dostupnom popisu stanovništva (2011. godine).

² Usp. Ozzano L. i A Giorgi, (2015), *European Culture Wars and the Italian Case - Which side are you on?*, London: Routledge; Kuhar, R. i D. Paternotte (ur.), (2017), *Anti-Gender Campaigns in Europe – Mobilizing against Equality*, London i New York: Rowman & Littlefield International; Furedi F. (2018), *Populism and the European Culture Wars - The Conflict of Values between Hungary and the EU*, London: Routledge;

Tablica 1:
Prikaz planiranog
i ostvarenog uzorka

REGIJA	Planirani uzorak		Ostvareni uzorak	
	N	%	N	%
Zagreb	233	26,2	236	26,2
Sjeverna Hrvatska	138	15,2	137	15,2
Slavonija	167	18,7	168	18,7
Lika, Kordun, Banija	75	8,1	73	8,1
Istra, Hrvatsko Primorje, Gorski Kotar	108	12,2	110	12,2
Dalmacija	179	19,6	176	19,6
VELIČINA NASELJA	N	%	N	%
Do 2.000	347	38,0	349	38,8
2.001-10.000	148	16,5	144	16,0
10.001-100.000	178	20,1	179	19,9
Više od 100.000	227	25,3	228	25,3
SPOL	N	%	N	%
Muški	429	48	424	47,1
Ženski	471	52	476	52,9
DOB	N	%	N	%
16-29	189	21,0	187	20,8
30-44	216	24,0	220	24,4
45-59	306	34,0	305	33,9
60+	189	21,0	188	20,9

Izveštaj započinje kratkim opisom konteksta, kojeg slijedi dio nalaza anketnog upitnika provedenog u sklopu ovog istraživanja koji se odnose na percepciju doprinosa ljudsko-pravaških organizacija promociji i očuvanju ljudskih prava i demokracije u Hrvatskoj, dopunjen sažetim prikazom malobrojnih dosad provedenih istraživanja na istu temu. Nakon toga prikazani su rezultati istraživanja koji se tiču identitetskih odrednica organizacija za ljudska prava. Potom slijede poglavlja koja se tiču triju glavnih fokusa ovog istraživanja, odnosno područja rada organizacija za ljudska prava: zagovaračkih potencijala i kapaciteta za zagovaranje; medijske vidljivosti i mobilizacijskog potencijala te pravne pomoći i strateške litigacije. Slijedi poglavlje koje se bavi temama rada organizacija za ljudska prava za budućnost, a izvještaj završava zaključkom. Na kraju publikacije nalazi se dodatak s tabličnim prikazom rezultata anketnog istraživanja na općoj populaciji u Hrvatskoj.

Sve ove poteškoće organizacije civilnog društva dokumentirale su u trima publikacijama: *Državni udari na civilno društvo potpomognuti EU fondovima*⁶, *Analiza administrativne opterećenosti korisnika prilikom provedbe EU projekata – iskustvo udruga*⁷ i *Pristup financiranju za organizacije civilnog društva u Hrvatskoj*.⁸

S obzirom na opisani kontekst, ne čudi da je Europska komisija u svojim izvješćima o vladavini prava za Hrvatsku za 2020.⁹ i 2021.¹⁰ notirala sužavanje prostora za djelovanje civilnog društva prenoseći ocjenu CIVICUS-a, a pad bilježi i indeks održivosti organizacija civilnog društva (CSOSI). Od 2016. nadalje rezultati ovog indeksa pokazuju pogoršanje ili stagnaciju u svim dimenzijama, pri čemu je najveće pogoršanje zamjetno u dimenzijama 'organizacijski kapaciteti' te 'financijska održivost'.¹¹

Zapisnici sedmog, aktualnog saziva Savjeta svjedoče kako su odnosi i dalje poprilično narušeni.¹² 2021. i početak 2022. godine obilježeni su i novim prijemima vezanima za programiranje OPULJP-a za razdoblje od 2021. do 2027. godine, odnosno prema neslužbenim informacijama planirano smanjenje alokacije za civilno društvo za sedam puta u usporedbi s prethodnim financijski razdobljem i bez prioritetne osi koja bi omogućavala kapacitiranje i razvoj civilnog društva te uz najave 'horizontalnog provlačenja' civilnog društva kroz prioritetne osi, mahom u ulozi pružatelja usluga.¹³

Šestogodišnje odlaganje usvajanja strateškog okvira za djelovanje civilnog društva, u kombinaciji sa smanjenim iznosima za razvoj civilnog društva koja dodjeljuje NZRCD, najavama znatnog smanjenja iznosa sredstava koji će se dodjeljivati kroz europske fondove, uz svođenje uloge civilnog društva na pružatelje usluga te uz disfunkcionalan institucionalni okvir za podršku djelovanju civilnom društvu pred ljudsko-pravaške, a naročito zagovaračke organizacije stavlja imperativ

⁶ Jašić, S. (2020), *Državni udari na civilno društvo potpomognuti EU fondovima*, Zagreb: GONG, dostupno na: <https://gong.hr/2020/06/09/drzavni-udari-na-civilno-drustvo-potpomognuti-eu-f/>

⁷ Sečkar, B. (2021), *Analiza administrativne opterećenosti korisnika prilikom provedbe EU projekata – iskustvo udruga*, Zagreb: GONG, dostupno na: <https://drive.google.com/file/d/187muXa3EC61cUT2WastogfKokX83ssNw/view>

⁸ Buljan, I. i Horvat, K. (2020), *Pristup financiranju za organizacije civilnog društva u Hrvatskoj*, Zagreb: Kuća ljudskih prava Zagreb, dostupno na: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2021/03/Pristup-financiranju-za-organizacije-civilnog-drustva-u-Hrvatskoj_web.pdf

⁹ EK (2020), *Izvješće o vladavini prava za 2020*, Poglavlje za Hrvatsku, str. 17, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/DOC/?uri=CELEX:52020SC0310&from=EN>

¹⁰ EK (2021), *Izvješće o vladavini prava za 2021*, Poglavlje za Hrvatsku, str. 21, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/DOC/?uri=CELEX:52021SC0713&from=EN>

¹¹ Usp. USAID (2021), *2020 Civil Society Organization Sustainability Index for Croatia*, dostupno na: <https://storage.googleapis.com/cso-si-dashboard.appspot.com/Reports/CSOSI-Croatia-2020.pdf>

¹² Zapisnici dostupni na <https://udruge.gov.hr/istaknute-teme/savjet-za-razvoj-civilnoga-drustva/zapisi-ci-sa-sjednica-savjeta/144>

¹³ Usp. Zapisnik s 5. sjednice Savjeta za razvoj civilnog društva održane 23.7.2021, str. 3-8, dostupno na: https://udruge.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Zapisnik%205.%20sjednica%20Savjeta_final.pdf

osmišljavanja novog pristupa. Sam naziv projekta unutar kojeg je ovo istraživanje provedeno - *Novi početak – sektorske inovacije za proaktivno, progresivno i utjecajno civilno društvo za zaštitu i promociju ljudskih prava* – pokazuje da su organizacije prepoznale potrebu za osmišljavanjem novih načina djelovanja, kako bi uz vjernost svojim organizacijskim misijama mogle nastaviti provoditi aktivnosti usmjerene na zaštitu ljudskih prava i izgradnju demokratske političke kulture. Kako je u uvodnom dijelu već rečeno, ovo će istraživanje poslužiti kao podloga upravo za taj zahtjevan zadatak.

3. Percepcije doprinosa ljudsko-pravaških organizacija u Hrvatskoj kroz vrijeme

Analiza dokumenata pokazala je da je u Hrvatskoj provedeno nekoliko istraživanja o percepciji udruga, no istraživanja o stvarnom doprinosu progresivnih organizacija za zaštitu ljudskih prava unapređenju zaštite i promocije ljudskih prava i demokratskih vrijednosti nema mnogo.

Istraživanje iz 2006. pod nazivom *Vrijednost vrednota: civilno društvo i hrvatska demokratizacija*¹⁴ zaključilo je da, unatoč ogromnim naporima odnosno mnogobrojnim aktivnostima i programima te velikom broju direktnih korisnika i širokog spektra ciljnih skupina, organizacije nisu uspjele postići dovoljnu vidljivost svog rada na polju zaštite ljudskih prava i demokratizacije. Slično tomu, istraživanje *Udruge u očima javnosti (2006.)*¹⁵ pokazalo je da su tada građani najviše poznavali rad udruga, odnosno znali navesti ime barem jedne organizacije civilnog društva, na području branitelja i stradalnika (39%), zaštite okoliša (36%), političkih organizacija i kampanja (33%), problema siromašnih osoba (30%). S druge strane, najmanje su bile poznate one koje se bave pitanjima statusa nacionalnih manjina (5%), razvojem civilnog društva (4%), nezaposlenima (4%), umjetnošću i kulturom (3%), odgojem i obrazovanjem (2%) te religijskom pripadnošću i slobodama (1%).¹⁶ 73% ispitanika tog istraživanja imalo je pozitivan stav o organizacijama civilnog društva, odnosno smatralo je njihov rad izrazito ili donekle korisnim. Istovremeno, prema mišljenju građana udruge su najviše doprinosile podizanju svijesti ljudi o njihovim pravima (55%), potom razvoju civilnog društva i demokracije (43%). Međutim, 53% ispitanika tada je smatralo da organizacije civilnog društva malo ili uopće ne doprinose poboljšanju kvalitete života, a 50% da malo ili uopće ne doprinose rješavanju konkretnih životnih problema.¹⁷ U istraživanju koje je objavljeno godinu kasnije, odnosno 2007. godine, pokazalo se kako se stavovi ispitanika nisu mnogo promijenili.¹⁸

¹⁴ Kunac, S. (2006), *Vrijednost vrednota: civilno društvo i hrvatska demokratizacija*, Zagreb: B.a.B.e.

¹⁵ Franc, R. et. al. (2006), *Udruge u očima javnosti: istraživanje javnog mnijenja s osvrtima*, Zagreb: AED, dostupno na: [https://udruge.gov.hr/UserDocImages/UserFiles/Udruge_u_ocima_javnosti\(2\).pdf](https://udruge.gov.hr/UserDocImages/UserFiles/Udruge_u_ocima_javnosti(2).pdf)

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Franc, R. I Šakić, V. (2007), *Stavovi javnosti o nevladinim organizacijama 2007.*, Zagreb: AED, dostupno na: [http://int.uzuvrh.hr/UserFiles/stavovi%20javnosti_2007\(2\).pdf](http://int.uzuvrh.hr/UserFiles/stavovi%20javnosti_2007(2).pdf)

Slično je istraživanje provedeno 2012. godine, s ciljem utvrđivanja eventualnih promjena u vidljivosti i javnoj percepciji OCD-a.¹⁹ Ono je pokazalo da se javna percepcija nije bitno promijenila, odnosno 75,7% ispitanika smatralo je rad udruga izrazito ili donekle korisnim za društvo. No, došlo je do određenih pozitivnih, ali i negativnih pomaka u smislu posebnih stavova o civilnom društvu. Pozitivne promjene u percepciji dogodile su se u smislu više percepcije djelotvornosti (59,1%), više percepcije razine doprinosa poboljšanju kvalitete života (59,2%), smanjene sumnjičavosti spram organizacija te uz veću spremnost na uključivanje u rad udruga. Istovremeno, promjene percepcije u negativnom smjeru odnosile su se na smanjenje podrške financiranja putem javnih izvora (22,8%) te veće nezadovoljstvo doprinosom razvoju demokracije i civilnog društva.²⁰

Istraživanje koje je 2018. proveo Fakultet političkih znanosti²¹ dijelom se bavilo i percepcijom spram udruga, koje je pokazalo da 45% ispitanih građana smatra da udruge trebaju biti uključene u procese odlučivanja povremeno, a daljnjih 30% bi ih uključilo često, što indicira relativno visoku razinu povjerenja građana u kapacitete OCD-a da doprinesu kvaliteti političkih odluka. U odnosu na pojedine organizacije, najviša je razina povjerenja iskazana prema Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja (HGSS), zatim prema Savezu udruga osoba s invaliditetom, a nakon toga prema Zelenoj akciji i Gong-u.

Sličnu razinu podrške uključivanju stavova i mišljenja organizacija civilnog društva u javne politike potvrdilo je i naše anketno istraživanje iz 2022. godine, gdje se 39% ispitanika uglavnom te daljnjih 26% u potpunosti slaže s tvrdnjom *Vlast treba slušati i uvažavati prijedloge udruga*. Osim toga, 63% ispitanika uglavnom se ili u potpunosti slaže da su udruge korisne za društvo, međutim, 59% ih smatra da su nedovoljno vidljive u javnosti. S druge strane, otprilike podjednaki udjeli ispitanika smatraju da se udruge nedovoljno zalažu za prava skupina kojima se bave (45%) te da se bave samo pravima manjina, ali ne i većine (42%).

Nadalje, i ovo je istraživanje potvrdilo relativnu nesklonost građana financiranju udruga iz sredstava državnog proračuna. Tako čak 61% ispitanika smatra da bi udruge trebale raditi na volonterskoj osnovi, odnosno da bi se trebale financirati većinom iz EU fondova (54%) ili donacijama građana i privatnih tvrtki (40%).

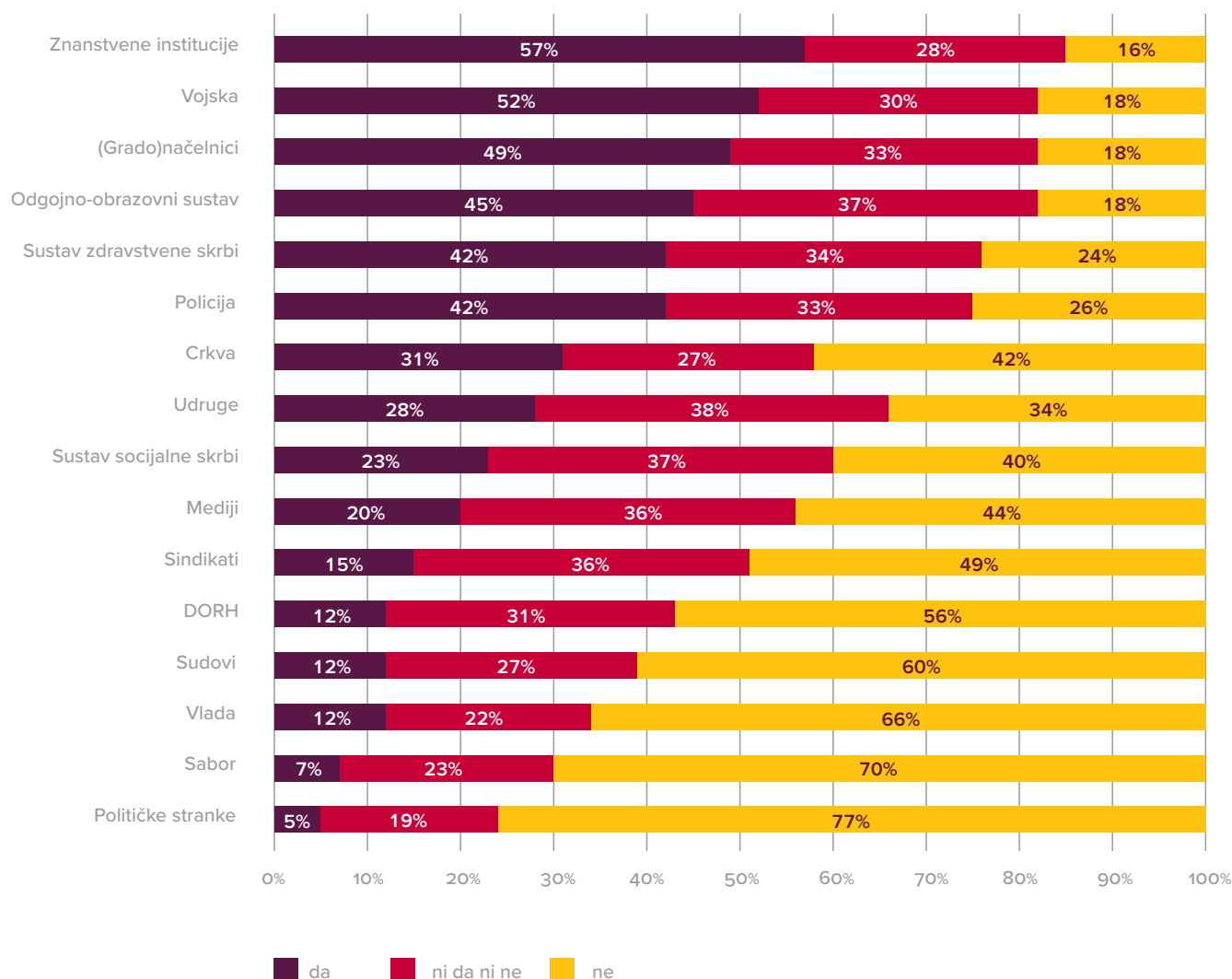
¹⁹ Franc, R. et. al, (2012), Vidljivost i javna percepcija udruga u Hrvatskoj 2012. Zagreb: SIPU International AB - TACSO ured u Hrvatskoj, dostupno na: <https://zaklada.civilnodrustvo.hr/uploads/files/sectionModuleFile/2016/11/18/AoIwUdcGMGXT7iMvFTPIEb4E3p1AVXVq.pdf>

²⁰ Ibid.

²¹ Fakultet političkih znanosti (2019), 'Građani/ke o politici, demokraciji, Gongu, dostupno na: <https://gong.hr/2019/03/06/gradanike-o-politici-demokraciji-gongu/>

Povjerenje u rad udruga u anketnom istraživanju iskazuje 28% ispitanika, što se može smatrati relativno niskim udjelom. No, više građana ima povjerenja u udruge nego u političke i druge institucije na nacionalnoj razini (Vlada, Sabor, političke stranke, sudovi, DORH), a udruge bolje stoje i u odnosu na povjerenje u sindikate, medije i sustav socijalne skrbi, kako je prikazano u Grafikonu koji slijedi. Iz grafikona se iščitava općenito niska razina povjerenja građana, pri čemu jedino vojska i znanstvene institucije uživaju povjerenje više od polovine građana. U takvim okolnostima povjerenje u udruge može se smatrati zadovoljavajućim, tim više što bi se u slučaju potrebe 32% ispitanika obratilo nekoj udruzi sigurno, a daljnjih 40% možda.

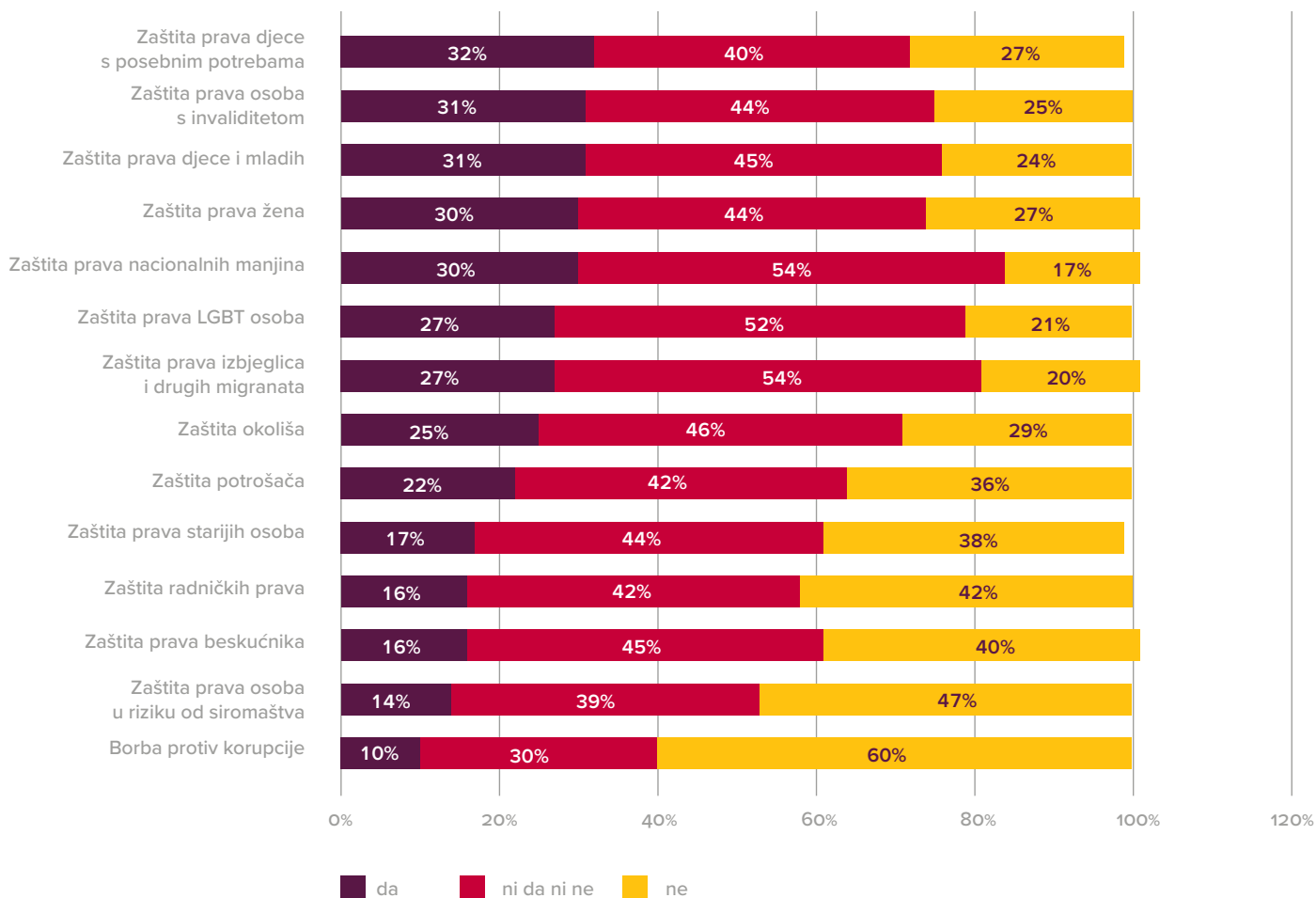
Grafikon 1: Povjerenje u institucije i organizacije (n=900)

Ispitanici u ovom istraživanju smatraju da se udruge trebaju baviti zaštitom djece s posebnim potrebama u najvećem postotku (88%), a slijede osobe s invaliditetom (87%), potrošači (85%), starije osobe i djeca te mladi (84%), zaštita okoliša (83%), zaštita prava siromašnih (81%), borba protiv korupcije (80%), zaštita prava radnika (80%), zaštita prava beskućnika (78%), žena (77%) i izbjeglica te drugih migranata (66%). Da se udruge trebaju baviti zaštitom prava nacionalnih manjina smatra 56% ispitanika, dok je rad udruge na zaštiti prava LGBT osoba jedina tema koja nema natpolovičnu podršku ispitanika (40%).

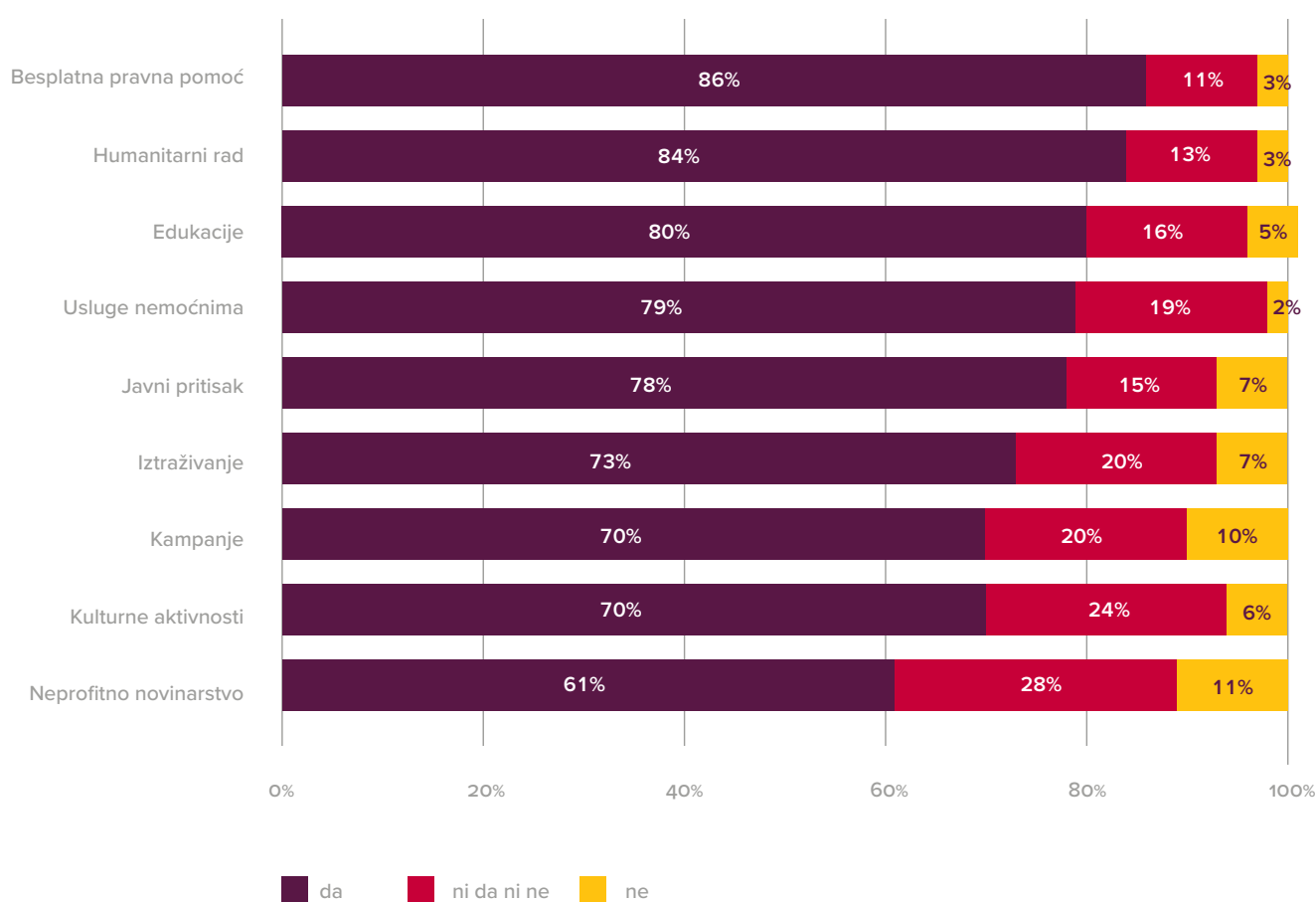
Ispitanici koji su ocijenili da bi se udruge trebale baviti ovim temama i/ili ciljanim skupinama, percipiraju da su udruge najuspješnije u zaštiti prava djece s posebnim potrebama te osoba s invaliditetom, a najneuspješnije u borbi protiv korupcije te zaštiti prava osoba u riziku od siromaštva. Međutim, kako je vidljivo iz grafikona ispod, uz izuzetak korupcije i rizika od siromaštva, najveći udjeli ispitanika uspješnost udruge ocjenjuje srednjom ocjenom 'niti uspješni, niti neuspješni', što implicira da se doprinos udruge svim ovim pitanjima ipak donekle percipira u široj javnosti.

Grafikon 2: Uspješnost udruge u temama/područjima

Konačno, što se tiče tipa aktivnosti kojima bi se udruge za zaštitu ljudskih prava treba baviti, anketirani građani prednost daju besplatnoj pravnoj pomoći i humanitarnom radu, a najmanje su skloni neprofitnom novinarstvu. Ipak, kako je vidljivo iz grafikona niže, svaki od nabrojanih tipova aktivnosti ima podršku natpolovične većine građana, što ukazuje na to da građani podržavaju sve tipove aktivnosti.

Grafikon 3: Tip aktivnosti kojima bi se udruge trebale baviti (N=900)

4. Identitetske odrednice organizacija za zaštitu ljudskih prava

Identitet organizacija civilnog društva određuju mnogi faktori, a organizacije civilnog društva i vanjski dionici taj identitet mogu percipirati na različite načine. Za razliku od većine ‘vanjskih’ sudionika kvalitativnog istraživanja koji rad ljudsko-pravaških organizacija prvenstveno vežu uz ugrožene skupine u riziku od diskriminacije ili, u manjoj mjeri, zaštite političkih prava građana, sami predstavnici organizacija unutar fokus grupa češće se referiraju i na organizacije koje se bave zaštitom socio-ekonomskih i prava treće generacije (prvenstveno okoliš). Pritom ističu da je, bez obzira na tematiku ili ciljnu skupinu kojom se bave, ono što ih čini ljudsko-pravaškim organizacijama upravo pristup koji je utemeljen na ljudskim pravima (tzv. *rights based approach*) i karakteriziran aktivizmom kao metodom djelovanja. Pristup dizajnu i provedbi javnih politika temeljen na ljudskim pravima s jedne strane podrazumijeva osnaživanje građana u smislu poznavanja i aktivnog zahtijevanja ispunjavanja njihovih prava, a s druge obavezu države i njenih institucija da ta prava građanima osiguraju, bez diskriminacije.

Odgovori na pitanje vezano uz (samo)identifikaciju tipova organizacija koje možemo nazvati ljudsko-pravaškima različiti su među sudionicima kvalitativnog istraživanja. Ipak, dominira mišljenje da se prvenstveno radi o **zagovaračkim organizacijama** koje se bave zaštitom prava različitih manjinskih ili ugroženih skupina. Pritom naglašavaju da je zaštita prava pojedinaca preduvjet za njihov zagovarački/*policy* rad. Utoliko ispitanici dominantno ističu da je direktan rad s ljudima u potrebi, u kombinaciji s provedbom tzv. *watchdog* aktivnosti temelj i neizostavan dio aktivnosti koje omogućavaju zagovaranje. S druge strane, zagovarački i rad na *policy* rješenjima čini ih generatorima znanja u specifičnim područjima kojima se bave, pa dijelom ispunjavaju i funkciju *think-tankova*, koji bi trebali imati savjetodavnu funkciju u donošenju odluka. Ona je, međutim, u aktualnim okolnostima velikim dijelom onemogućena.

Manji dio sudionika kvalitativnog istraživanja ljudsko-pravaške organizacije definira primarno kao sponu između institucija vlasti i građana u potrebi, odnosno kao one koji bi se primarno trebali baviti podizanjem svijesti u svrhu edukacije građana. U tom kontekstu, uz izuzetak organizacija koje se primarno bave pružanjem usluga građanima u potrebi, iznošene su i kritike vezane uz nedovoljnu aktivnost i prisutnost ljud-

sko-pravaških organizacija u zajednicama, s konkretnim ljudima, na njihovom osnaživanju. Većina sudionika naime smatra da se velik dio organizacija zatvorio u svoje urede i radi unutar vlastitih 'kućica', no to dijelom povezuju s potrebom 'preživljavanja' organizacija unutar promijenjenih okolnosti, uz izuzetno zahtjevnu administraciju projekata, koju neki smatraju i namjernom sabotazom:

“

... bacili su vreću para na nas i slomili nam vrat.

...to je kao namjerna sabotaza, kad vas tijela državne vlasti iscrpljuju nepotrebnim birokratizacijama (...) kao da ih namjerno oslabljuju na taj način (...).

Jedan dio sudionika u tipologiju organizacija ubraja i one koje se bave primarno ili isključivo pružanjem usluga, za koje smatraju da su uslijed takvog položaja u nešto nezgodnijoj situaciji, kako u pogledu očuvanja autonomije same organizacije uslijed projektnog financiranja, tako i zbog toga što im fokus na pružanje usluga i podršku korisnicima ne ostavlja dovoljno prostora za inoviranje pristupa. Ovo se naročito odnosi na one organizacije na koje je država prenijela poslove socijalne države, što jedan dio sudionika smatra pogrešnim pristupom usmjeravanja razvoja civilnog društva, jer ih može prisiljavati na biranje između kritike vlasti i osiguravanja sredstava za daljnji rad:

“

Prijavljivanje na projekte ima negativan učinak na zagovaračku poziciju, a nekad rezultira i autocenzurom.

U konačnici, sudionici naglašavaju da je pitanje identiteta organizacije pitanje organizacijske autonomije, koja pritom ovisi i o konkretnom trenutku i okolnostima, naglašavajući da je dio organizacija bio prisiljen mijenjati identitete zbog prilagodbe donatorskim strategijama. S druge strane, mišljenja su da su najsnažnije upravo one organizacije koje fuzioniraju različite identitete i metode rada, naglašavajući pritom da je za efektivnost bitno iznaći dobar omjer svih identiteta naročito u aktualnim okolnostima.

Nadalje, sudionici ističu kako su danas progresivne ljudsko-pravaške organizacije među donositeljima odluka etiketirane kao nepoželjne, čija se kritika doživljava kao napad. Naime, ljudska prava postala su tema o kojoj se raspravlja u političkoj areni te se utoliko i progresivne ljudsko-pravaške organizacije percipira kao političke aktere.

“

Vlast ne želi, jer može da ne želi i u tom kontekstu se NGO-i koji upozoravaju na nepravilnosti doživljavaju kao neprijatelji.

Sudionici ističu i paradoks javne percepcije unutar koje se progresivne organizacije smatra politički obojanima, ‘dok desne, koje svoju ideologiju i političke ciljeve guraju kroz ljudsko-pravašku terminologiju, nisu percipirane kao politički obojane’. Ovo se po njihovom mišljenju naročito ističe u sredinama izvan Zagreba, gdje se progresivne organizacije percipiraju kao prostor izgradnje budućih političkih aktera, referirajući se pritom na ‘Možemo!’ i ‘Zagreb je naš’ dok se isto ne prepoznaje i kod *regresivnih* organizacija. Međutim, anketno istraživanje provedeno u sklopu ovog istraživanja samo donekle potvrđuje ovakve stavove. Naime, s tvrdnjom *Udruga su produžena ruka političkih stranaka* slaže se 34% ispitanika, ne slaže 22%, a neodlučnih po tom pitanju je 44%, pri čemu nisu izražene statistički značajne regionalne razlike.

Lista konkretnih prepoznatih organizacija unutar kvalitativnog dijela istraživanja poprilično je duga i reflektira sve spomenute identitetske odrednice. Sudionici su tako među ljudskopravaške organizacije ubrojili: Babe!, Centar za mirovne studije, Kuću ljudskih prava Zagreb, Are You Syrious?, Documentu - Centar za suočavanje s prošlošću, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, Autonomnu žensku kuću, Centar za žene žrtve rata Rosa, Udrugu za ljudska prava i građansku participaciju PaRiter, Domine, Žensku mrežu Hrvatske, Hrvatsku mrežu za beskućnike, Gong, Pravo na grad, Zelenu akciju, Zagreb Pride, Inicijativu mladih za ljudska prava, Roditelje u akciji - Roda, Savez udruga za autizam Hrvatske (SUZAH), Rehabilitacijski centar za stres i traumu Zagreb (RCT), CROSOL - Platformu za međunarodnu građansku solidarnost Hrvatske, Centar za građanske inicijative Poreč, Books-u, Savez udruga Klubtura, LORI, kao i organizacije koje pružaju podršku osobama s različitim tipovima invaliditeta. Međutim, u anketnom istraživanju pokazalo se da gotovo polovina anketiranih građana (47%) te čak 57% onih u dobnoj skupini od 16-29 godina ne zna navesti niti jedan naziv neke organizacije civilnog društva. Svega 17% anketiranih sjetilo se neke konkretne organizacije koju možemo ubrojiti u našu ‘progresivnu skupinu’. Tako ih oko 5% navodi Babe! i Udrugu Franak, te oko 2% Roditelji u akciji - Roda i Gong. Ostale izrijekom spomenute progresivne organizacije uključuju Krijesnicu, Sunce, Domine i BIOM, no u još nižim postocima.

5. Zagovarački potencijal i kapaciteti za zagovaranje

Institucionalno zagovaranje, kao jednu od ključnih metoda ostvarivanja utjecaja organizacija civilnog društva na javne politike posredno podržava većina građana anketiranih kroz kvantitativno istraživanje. Naime, njih 65% slaže se s tvrdnjom *Vlast treba slušati i uvažavati prijedloge udruga*, a čak 73% ih misli da bi se udruge trebale baviti istraživanjima kao jednom od metoda svoga rada.

Unatoč tako visokoj podršci zagovaračkim aktivnostima, sudionici u kvalitativnom dijelu istraživanja u aktualnim društveno-političkim okolnostima ističu **sužen prostor djelovanja za zagovaračke aktivnosti**. Tako sudjelovanje u procesima odlučivanja, primjerice kroz radne skupine, karakteriziraju kao 'smokvin list' za vladajuće, jer se prijedlozi organizacija unutar radnih skupina marginaliziraju i odbacuju. Snažniji utjecaj po mišljenju sudionika onemogućava i zatvaranje zakonodavnog procesa, izrazita centralizacija procesa odlučivanja i upravljanja, ubrzan procedure kao i prolongiranje donošenja strateških dokumenata na državnoj razini. Prostor za utjecaj sudionici ne vide ni u formaliziranoj javnoj raspravi koja se odvija na kraju *policy* procesa, odnosno u trenutku kad je suštinski nemoguće utjecati na ponuđeno *policy* rješenje. Utoliko je percepcija da su danas ljudsko-pravaške organizacije uspješnije u medijskom zagovaranju nego u onom institucionalnom, naročito na nacionalnoj razini. Kao taktiku za premošćivanje nemogućnosti utjecaja na nacionalnoj razini, dio organizacija prenio je zagovaračke napore na lokalne/regionalne vlasti u onim sredinama u kojima se progresivne organizacije ne doživljava kao 'neprijateljske'. Ističe se primjer građanskog odgoja i obrazovanja koji se uslijed blokade na nacionalnoj razini, uspješno zagovara i provodi u nekoliko lokalnih/regionalnih sredina u Hrvatskoj, s tendencijom širenja.

Izolirane pozitivne pomake u smislu uspješnosti zagovaračkih aktivnosti sudionici kvalitativnog dijela istraživanja prepoznaju kao moguće jedino u politički 'neosjetljivim' temama (primjerice borba protiv siromaštva ili humanitarno djelovanje) te onim temama koje su dobre za imidž nositelja vlasti, što se podjednako prepoznaje na razini nacionalne i lokalnih vlasti. U dijelu koji se tiče implementacije javnih politika, ispitanici smatraju da se organizacijama 'prepuštaju one stvari za koje država baš nema kapaciteta'.

U takvim okolnostima, opća je ocjena kako ‘vanjskih’, tako i sudionika iz redova OCD-a, da su **zagovarački napori znatno neuspješniji u usporedbi sa situacijom prije desetak godina.**

5.1 ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA ZAGOVARAČKI POTENCIJAL

Nekoliko je čimbenika koje ispitanici povezuju sa znatno slabijim zagovaračkim utjecajem u usporedbi s razdobljem prije pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, a koji se reflektira i u ocjeni općenitog nazadovanja po pitanju zaštite i promocije ljudskih prava.

S jedne strane, **ulaskom Hrvatske u EU, ljudsko-pravaške organizacije su izgubile polugu utjecaja** koju su imale tijekom procesa pristupanja, naročito pri njegovu kraju, kad su zajednički zagovarački napori niza organizacija okupljenih unutar Platforme 112 rezultirali brojnim unaprjeđenjima zakonodavnog okvira upravo u poglavlju koje se odnosi na pravosuđe i temeljna prava. Prema mišljenju sudionika kvalitativnog istraživanja, proces pristupanja osiguravao je snažan utjecaj na javne politike, organizacije su bile snažnije umrežene s europskim organizacijama, a podrška se odražavala i u tretmanu organizacija i u količini novaca iz EU i nacionalnih sredstava upravo za ljudsko-pravaške organizacije.

“

U nekom je trenutku postojala linija financiranja u Zakladi za razvoj civilnog društva - Demokratizacija 2.0. koja je išla u smjeru upravo stvaranja tih kapaciteta da imaš resurse za reagiranje, (...) da imaš pare za kampanje, koje možeš čuvati do zadnjeg trena i upotrijebiti u trenutku kad ocijeniš da je potrebno okupiti neki širi krug aktera, dati im mogućnost da se time bave i opravdati pare na taj način, a ne da imaš ovo repetitivno izvještavanje svako tri mjeseca, pisanje time sheetova...

Stoga sudionici zaključuju da je u današnjim uvjetima teško sustavno raditi zagovarački, jer manjak sredstava za zagovaranje znači da se ono temelji na entuzijazmu, volonterstvu i prekarnom radu, što dugoročno nije održivo i vodi u izgaranje na poslu.

Dio sudionika ističe i da danas sama EU sužava prostor djelovanja ljudsko-pravaškim organizacijama (primjerice, tema ulaska Hrvatske u Schengen i politika prema migrantima), kao i to da je EU promijenila prioritete:

“

Antidiskriminacija je bila važna tema u trenutku našeg pristupanja EU. Da danas ulazimo, to ne bi bilo toliko važno iz perspektive EU.

Stoga u pogledu korištenja EU kao poluge za pritisak, dio sudionika prepoznaje izradu Izvješća o vladavini prava, premda upozoravaju da se u usporedbi s pristupnim procesom radi o znatno slabijem mehanizmu. S druge strane, nova poluga koja se može koristiti je Rezolucija Europskog parlamenta o smanjenju prostora za djelovanje civilnog društva u Europi usvojena u ožujku 2022.²²

Kao drugi čimbenik ističe se **2016. godina, kao prekretnica u odnosu na tretman i percepciju progresivnih organizacija od strane političkih aktera pod utjecajem globalne konzervativne desnice**. Unatoč kratkotrajnosti Vlade Tihomira Oreškovića, promjena vlasti nakon izvanrednih izbora od 2017. naovamo nije značajnije utjecala na promjenu stava vlasti prema ljudsko-pravaškim organizacijama. Dapače, po mišljenju sudionika iz redova civilnog društva posljedice 2016. traju i danas i ogledaju se u prolongiranoj marginalizaciji ljudsko-pravaških organizacija, kao i u promjenama u pristupu nekad podržavajućeg, a danas podrivajućeg institucionalnog okvira, koji organizacije s jedne strane nastoji umrtviti i pasivizirati, a s druge kooptirati:

“

... mislim da je došlo do značajne depolitizacije civilnog društva (...) Očuvali smo donekle Zakladu i taj institucionalni okvir, ali je pitanje pod koju cijenu. (...)

Nastoji se od nas napraviti neku vrstu umivenog civilnog društva koje je više think-tank nego aktivistička organizacija. I ja bih to povezao s onim prvim pitanjem, gdje je taj aktivistički neposredni rad bitno obilježje organizacija za ljudska prava. Oni nastoje učiniti sve da taj aktivistički dio našeg angažmana umrtve. (...)

...neće prepustiti nama da definiramo što je to civilno društvo nego gura svoje aktere u civilno društvo i samim time dokida kontinuitet zadnjih 20 godina djelovanja civilnog

²² Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0056_HR.html?fbclid=IwAR3ea-J2wD7_8ZgcbaAGdAIG3lBnkP2d6sXp5H5OX8z_9uGEYXFZwX_YE-4

društva, uopće shvaćanja toga što su to ljudska prava, na koji način se za njih boriti, i gura neke anonimne aktere koji tamo su 'place holderi' za naziv civilnog društva...

Sudionici iz redova akademske zajednice ljudsko-pravaške organizacije prepoznaju kao one koje su '10 koraka ispred društva, otvaraju teme za koje društvo nije spremno, stavljaju teme na politički dnevni red', no istovremeno ukazuju na činjenicu da se 'negativan stav dužnosnika prelijeva i na ministarstva i institucije koje se onda osjećaju slobodnije ignorirati'.

S druge strane, jedan dio sudionika iz kruga institucija smatra da je unatoč 'lošem periodu' za civilno društvo, samo preživljavanje institucionalnog okvira 'dokaz žilavosti' mehanizama koji su još uvijek u izgradnji i čija uspješnost većim dijelom ovisi o samim ljudima koji njima upravljaju, a manje o političkom stavu. Problem je, međutim, po mišljenju autorica da je u ovom argumentu izostalo sagledavanje činjenice da te iste upravljače postavlja politika.

Unatoč tomu, **pitanje manjka kapaciteta institucionalnih aktera iskristaliziralo se kao treći čimbenik** koji negativno utječe na zagovarački potencijal ljudsko-pravaških organizacija. Tako sudionici govore o nedostatku liderstva u institucijama i rudimentarnosti institucija, negativnoj selekciji kadrova i posljedično oslabljenim kapacitetima, formalističkim i pasivnim tijelima koje ne pružaju mogućnost utjecaja, suštinskom nerazumijevanju ljudskih prava te gubitku institucionalne memorije uslijed smjena vlasti. Ističu i kritike vezane za nedovoljno razvijenu svijest o načinu operacionalizacije akcijskih planova umjesto stihijskog rješavanja problema, kao i sklonost formalnom usvajanju konvencija²³, bez promišljanja o implementaciji, odnosno stvaranju preduvjeta za ispunjavanje obaveza koje iz njih proizlaze.

U takvim okolnostima 'vanjski' sudionici zaključuju da 'ništa ne prolazi - samo se održavaju rasprave o temama u javnom prostoru', pri čemu rad OCD-a nazivaju 'paralelnom stvarnošću unutar koje OCD-i grade znanja i ideje, ulaze u partnerstva s institucijama, ali se onda one ne mogu stvarno integrirati u funkcioniranje tijela javne vlasti niti se politike stvarno provesti.'

Predstavnici organizacija, uz navedene nedostatke, naglašavaju i 'umrtvljenost' Vladinih ureda koji se bave različitim aspektima ljudskih prava i koji su, po njima, postali 'institucije izvršne vlasti koje nemaju kapaciteta za bavljenje ljudskim pravima.' Na razini Sabora prepoznaju izmjene

²³ Primjerice Istanbulska konvencija ili Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

Poslovnika koje su otežale organizaciju tematskih sjednica saborskih odbora, za čije je sazivanje potreban zaključak samog radnog tijela²⁴, što smatraju još jednom izgubljenom zagovaračkom polugom koja im je u prošlosti bila na raspolaganju barem na razini onih saborskih odbora čiji su predsjednici skloniji uključivanju civilnog društva u procese odlučivanja.

Stoga se posljednjih godina zagovaranje svelo na lobiranje pojedinaca unutar institucija s kojima organizacije imaju prethodno izgrađene odnose, čiji pak odlazak iz institucije nalaze velikim gubitkom. S druge strane, s obzirom na nepovoljno političko okruženje, 'male pobjede' koje se postignu preko pojedinaca u institucijama ponekad su uvjetovane 'inzistiranjem da ne idemo s tim javno, da bi oni mogli odraditi to mehanizmima unutar kuće'. Na taj način organizacije su prisiljene birati između unaprjeđenja *policy* okvira i svog javnog zagovaračkog djelovanja putem kojeg bi mogle pozitivno djelovati na percepciju javnosti o njihovoj važnosti i utjecaju.

Zadnji čimbenik koji je negativno utjecao na zagovarački potencijal ljudsko-pravaških organizacija je **smjena generacija u samim organizacijama**, pri čemu je jedan dio bivših zaposlenika počeo raditi konzultantske poslove, a drugi se politički aktivirao. Politička aktivacija dijela bivših zaposlenika organizacija doprinijela je neprijateljskoj atmosferi unutar prostora političkog odlučivanja, a sama smjena generacija rezultirala je manjkom iskusnih ljudi u ljudsko-pravaškim organizacijama, otežana nedostatkom prilika za izgradnju zagovaračkih kapaciteta. S druge strane, organizacije svjedoče da im je popriličan izazov regrutacija novih/mladih zaposlenika koji, navikli na prekarne uvjete rada, iskazuju niže razine predanosti organizaciji i njenim ciljevima.

“

Postoji uzajamno očekivanje da budemo slični jedni drugima, ali to je nemoguće jer nemamo ista iskustva. Mladi su naučeni na nestabilnost, odrade projekt, idu dalje, nema samoidentifikacije s organizacijom, jer je nisu ni gradili.

²⁴ Usp. čl. 47 Poslovnika Hrvatskoga sabora, dostupno na: https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/inline-files/Poslovnik-HS_procisceni-tekst-11_2020.pdf

5.2 SURADNJA NA ZAGOVARAČKIM AKTIVNOSTIMA

Što se tiče suradnje ljudsko-pravaških organizacija na zagovaračkim aktivnostima, odlika suradnje nije kompetitivni odnos, što sudionici kvalitativne dimenzije istraživanja ocjenjuju pozitivnim. Istovremeno, prepoznaju da je suradnja zadnjih nekoliko godina zamrla, što prvenstveno vezuju za uvjete financiranja i posljedičnu usmjerenost na projekte svojih organizacija, a što se negativno odrazilo na aktivistički aspekt rada:

“

...ne otvaraju se teme, ne reagira se zajednički, nema zajedničkih istupa oko stvari koje su društveno bitne i u kojima bi bilo korisno da se stvori zajednički front za reakciju, za rad na njima. (...) od nekih stvari koje su ogromne svinjarije, gdje je nužno zajednički reagirati, pa do možda nekih proaktivnih stvari gdje bi mogli isfurati zajedničku agendu.

... već toliko dugo nije bila nijedna ona velika široka civilno-društvena inicijativa oko jedne specifične teme. Praktički mi se čini da je Hrvatska može bolje možda bila zadnja na toj razini gdje smo svi našli jednu istu temu koju ćemo povući i zagovarati!

...mislim da smo negdje izgubili u svemu ovome taj neki moment da koristiš tuđe resurse, a ne da radiš sam sa sobom i sam sa svojom zajednicom...

S obzirom na uvjete financiranja, rokove i projektnu administraciju, suradnja je većinom determinirana projektnim partnerstvima, pri čemu su ta partnerstva ponekad više formalna nego stvarna i u takvim slučajevima predstavljaju teret za organizacije nositelje projekata. U tom kontekstu, sudionici prepoznaju potrebu za otvaranjem i razradom kanala za uvezivanje 'priča' i izgradnju čvrstih projektnih partnerstava.

Na razini sektora, suradnja je relativno nedavno probuđena zbog ozbiljnih problema s kojima se civilno društvo u Hrvatskoj suočava, no ona se fokusira na osiguravanje stabilnijeg financijskog okvira za djelovanje. Kao takva, međutim, ima inherentnu slabost da ju se percipira kao usmjerenu na očuvanje vlastitih pozicija, jer je dalek put od razumijevanja da je preživljavanje ljudsko-pravaških organizacija jedan od osigurača koji će spriječiti daljnje urušavanje ljudskih prava:

“

... ljudi u Hrvatskoj nisu svjesni toliko toga, ali činjenica je da su razne nevladine udruge i udruge za ljudska prava ipak napravile ovo društvo nešto podnošljivijim mjestom od onog što bi bilo da ih nije bilo...

Sudionici ocjenjuju da je danas saveznika znatno manje nego ranije te se na institucionalnoj razini, kako je već istaknuto, svode mahom na pojedince i pojedine jedinice lokalne samouprave, sindikate, akademsku zajednicu te dio medija i novinara. Na drugoj strani ističu izostanak savezništva onih institucija koje su zadužene za razvoj civilnog društva, što se najočitije ogledalo pasivnošću NZRCD i UZUVRH-a za vrijeme kampanje za lokalne izbore 2021., kad se civilno društvo u javnosti prozivalo, bez gotovo ikakve reakcije tih institucija.²⁵

5.3 ZAGOVARAČKI USPJESI I PODBAČAJI

Predstavnici organizacija svoje uspjehe u zagovaranju u zadnjih 10 godina ocjenjuju školskom ocjenom 3, i ističu da uspješnost ovisi o političkoj volji, *policy* području i momentu, odnosno vanjskim okolnostima na koje se ne može utjecati, a svoj rad na zagovaranju karakteriziraju 'stihijskom' kombinacijom češće reaktivnog, a rjeđe sustavnog djelovanja. Pritom ističu opasnost od situacija u kojima se njihova predložena *policy* rješenja usvajaju 'zato jer je bitno pokazati suradnju, ali se u praksi ne dešava promjena.' Isto tako, ističu da su danas zagovarački ciljevi znatno manje ambiciozni, što je jednim dijelom i izvor frustracije 'jer se prilagođavaš onome koliko će ti dati, a ne ono što zbilja misliš da treba promijeniti'. Stoga uspjehe mjere pomakom u odnosu na početnu situaciju, 'pri čemu se vrlo rijetko postigne ono što je bio cilj'. Drugi način mjerenja zagovaračkog uspjeha je sprječavanje usvajanja loših *policy* rješenja, ali i stavljanje tema na politički dnevni red koje rezultira smanjivanjem otpora jednom kad se *policy* rješenje donese (npr. rodna ravnopravnost na radnom mjestu).

Velik dio sudionika kvalitativnog istraživanja iz obje skupine među zagovaračke uspjehe ubraja inicijativu #spasime odnosno područje zaštite od nasilja u obitelji, zatim prava LGBTIQ osoba i istospolnih obiteljskih zajednica, naročito u kontekstu ostvarivanja prava na udomiteljstvo, prava djece te prava osoba s invaliditetom. Sudionici smatraju da je s

²⁵ Ravnateljica UZUVRH-a Helena Beus je na upit Jutarnjeg lista dala izjavu o financiranju organizacija civilnog društva. Više na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/vlada-o-skorinim-optuzbama-evo-sto-su-nam-odgovorili-o-financiranju-udruga-i-njihovoj-kontroli-15076075>

obzirom na društvene i političke okolnosti danas znatno lakše zagovarati prava koja proizlaze iz socijalne politike i demografskih mjera. Što se tiče podbačaja, ispitanici prepoznaju područje upravljanja migracijama, tretman izbjeglica i njihovu integraciju, premda ističu da je slučaj M.H. pred Europskim sudom za ljudska prava (ESLJP) znatno naškodilo Vladi RH. Osim toga, podbačaj je prepoznat i u odnosu na politiku podrške razvoju civilnog društva, kao i vezano za posljedice upravljanja COVID krizom.

5.4 ZAGOVARANJE U BUDUĆNOSTI

S obzirom na sve opisano, same organizacije prepoznaju potrebu **izgradnje kapaciteta za lobiranje, pronalazak vremena** za promišljanje, predviđanje i stvaranje strategija, kako bi iz reaktivnog prešle u proaktivni način djelovanja te **izgradnju funkcionirajućih spona** između organizacija koje pružaju usluge i onih koje rade monitoring i zagovaranje, u svrhu međusobnog osnaživanja i podrške zagovaračkim naporima. Sudionici kvalitativnog istraživanja ističu nekoliko preporuka vezanih za unaprjeđenje zagovaračkih aktivnosti i uspjeha:

- 1. Snažniji angažman i partnerstva s koliko-toliko funkcionirajućim mehanizmima** za zaštitu ljudskih prava - prvenstveno pravobraniteljske institucije u funkciji poluga za nametanje tema, a potom i novo-osnovani Savjet za ljudska prava Vlade RH, pri čemu postoji nužnost dogovora organizacija u vezi prioriteta na kojima će se kroz Savjet raditi. S druge strane, podzastupljenost OCD-a u samom Savjetu jedan dio sudionika smatra preprekom za stavljanje tema na politički dnevni red.
- 2. Snažniji angažman prema progresivnoj političkoj opoziciji u Saboru** - naročito zeleno-lijevom bloku, ali i drugim akterima od centra na lijevo. Ovdje, međutim, treba primijetiti da postoji oprez prema snažnijoj suradnji sa zeleno-lijevim blokom upravo kako bi se izbjegli prigovori da je civilno društvo instrumentalizirano od te nove političke opcije, koja je velikim dijelom i potekla iz civilnog društva.
- 3. Snažnije korištenja Ustavnog suda** kao instrumenta za unaprjeđenje zaštite ljudskih prava, bilo podnošenjem ustavnih tužbi ili u formi 'prijatelja suda'.
- 4. Institucionalno zagovaranje preseliti na EU razinu** kako bi se putem vanjskog pritiska pokušalo utjecati na *policy* proces koji se odvija u domaćem neprijateljskom okruženju. U tom kontekstu treba graditi kapacitete za napredno lobiranje unutar EU, početi pratiti EU zakono-

davne inicijative od samih početaka, anticipirati i iznalaziti *policy* rješenja za transponiranje novih EU regulativa u domaće zakonodavstvo te na taj način senzibilizirati domaće institucije.

5. Izgradnja kapaciteta za djelovanje unutar institucija EU, Suda EU te Europskog ombudsmana.

6. Izgradnja odnosa i stvaranje netipičnih platformi dionika i *ad hoc* građanskih inicijativa koje pokušavaju utjecati na procese odlučivanja, uključujući primjerice poslovni sektor, akademsku zajednicu, sindikate, odvjetnike. Izgradnja takvih odnosa, prema mišljenju sudionika, podrazumijeva i organizaciju rasprava s neistomišljenicima iz drugih sektora, a koje bi pomogle iznalaženju kompromisnih rješenja i izgradnji transverzalnih koalicija sa zajedničkim ciljem. Ovakve platforme mogu biti naročito uspješne u nastojanjima da se reaktivno djelovanje transformira u ono proaktivno u pogledu 'novih' tema ili novih aspekata 'starih' tema vezanih za zaštitu ljudskih prava. Takve su široke koalicije istovremeno obrana od napada vezanih za 'političko svrstavanje'.

6. Medijska vidljivost i mobilizacijski potencijal

Sudionici kvalitativnog istraživanja iz obje grupe su velikim dijelom suglasni da su ljudsko-pravaške organizacije uspješne u plasmanu svojih tema u medijski prostor, no problem predstavlja kratkoća medijskog ciklusa u kojem je teško održati pažnju na jednoj temi dovoljno dugo da se probije do širih slojeva publike.

S druge strane, po mišljenju sudionika problem predstavlja i *infodemija* te niska razina medijske pismenosti većine građana. Osim toga, jedan dio sudionika smatra i da teme vezane za ljudska prava prati vrlo uzak krug publike iz redova podržavatelja i redova tzv. 'hejtera', što može imati i negativan utjecaj – primjerice na mobilizaciju protivnika, pri čemu iskrivljavanje pojma 'ljudskih prava' nameće potrebu promišljanja o tome je li u tom diskursu uopće oportuno govoriti. U tom kontekstu naglašavaju potrebu prebacivanja fokusa na teme poput primjerice, pristupa uslugama, nejednakosti i nepravde – umjesto fokusiranja na ciljane skupine ljudsko-pravaških organizacija s kojima se većina teško identificira.

Uspješnost medijskog plasmana intervjuirani sudionici vezuju za izgradnju odnosa s konkretnim novinarima, pri čemu intervjuirani novinari skreću pažnju na važnost odaziva na sve medijske pozive jer se često novinar 'mora izboriti za tu temu u vlastitoj redakciji i vrlo često taj novinar tu temu prati usprkos, a ne zahvaljujući svoji redakciji.' Ta 'borba' znači da nisu sve teme jednako vidljive medijski, kao i da je nepredstavljanje ljudsko-pravaških tema i organizacija u medijima kolateralna žrtva općeg lošeg stanja u medijima – vlasničke strukture, uređivačke politike i *klikbejt* novinarstva. U odnosu na javni servis, ocjena je sudionika da samo ono što je 'neopasno' za vlast prolazi, dok rad organizacija na po vlast 'opasnim' temama (primjerice tretman migranata) javni servis iskorištava u svrhu difamacije tih organizacija. Konačno, dio je sudionika naglašavao važnost plasmana širokih medijskih kampanja u nacionalnim medijima te nužnost ostvarivanja suradnje s lokalnim medijima općenito, a naročito s lokalnim radio stanicama.

Prema rezultatima anketnog istraživanja, građani se o radu udruga informiraju najvećim dijelom putem televizije (49%) i interneta (46%), potom putem društvenih mreža (37%) te preko obitelji, prijatelja i poznanika (26%). Radio kao kanal informiranja navodi 14% anketiranih.

Jedan dio sudionika u kvalitativnom dijelu istraživanja smatra da se medijska blokada mainstream medija dosta uspješno zaobilazi putem

društvenih mreža, prvenstveno Facebook-a, no da je u budućnosti nužno znatno više koristiti Twitter kao kanal koji u Hrvatskoj koriste prvenstveno novinari i *opinion makeri*. Isto tako, u odnosu na potrebu dopiranja do mladih koji medije ne prate i kojima, po mišljenju ispitanika nedostaje ‘osjećaj za kolektivno’, potrebno je razvijati komunikacijske alate koje oni koriste - Snapchat, Tik-tok, Instagram. Anketno istraživanje potvrđuje nužnost prelaska na *online* kanale komuniciranja s mladima. Naime, mladi u znatno većem postotku od prosjeka koriste društvene mreže i općenito internetske kanale informiranja, kako je prikazano u Tablici u nastavku:

Tablica 2:
Izvori informiranja
o radu udruga

KAKO SE INFORMIRATE O RADU UDRUGA?	UKUPNI UZORAK	PODUZORAK 16-29
Televizija	48,8%	37,4%
Radio	13,9%	13,4%
Novine	11,2%	8,6%
Internetski portali	46,3%	47,6%
Društvene mreže (Facebook, Twitter, Instagram)	36,6%	57,8%
Internetske stranice udruga	16,3%	20,9%
Obitelj, prijatelji, poznanici	25,8%	22,5%
Osobna uključenost	0,1%	0,0%
Ne informiram se	2,8%	1,1%
Nešto drugo	0,4%	0,0%
UKUPNO	100,0%	100,0%

S tim u vezi sudionici u kvalitativnom dijelu istraživanja naglašavaju nužnost razvoja ‘pametne medijske strategije’ i angažiranja dobrog PR-a, odnosno komunikacijskih stručnjaka koji su pripadnici tih istih generacija kako bi uspješno izgradili nove komunikacijske kanale. Drugim riječima, sudionici sugeriraju pojednostavljenije javne komunikacije, napuštanje ‘stručnog’ žargona te vezivanje medijskih poruka uz konkretne ljudske sudbine kako bi se kod publike razvila empatija, a potom možda i podrška za rad ljudsko-pravaških organizacija. U tom su kontekstu neverbalne poruke s emotivnim nabojem, po mišljenju ispitanika, izrazito važne.

Mobilizacijski potencijal proizlazi iz medijske/javne vidljivosti koja može dovesti do podrške. Međutim, sudionici kvalitativnog istraživanja su jednim dijelom isticali kako problem ljudsko-pravaških organizacija nije njihova (ne)vidljivost, već prevladavajuća negativna percepcija kao ‘uhljeba’, onih čiji su ciljevi stjecanje financija, odnosno onih koji predstavljaju destruktivni faktor u društvu, koji su ‘strani plaćenici’ te da su jedino humanitarne organizacije dobro prihvaćene u širokoj javnosti. Taj dio sudionika mišljenja je da su najvidljivije ljudsko-pravaške teme polarizirajuće te da su oko takvih tema u mobilizaciji građana uspješnije ‘desničarske organizacije koje mobiliziraju na strahu i podjelama.’

Ovakvu percepciju, međutim, tek manjim dijelom potvrđuju nalazi anketnog istraživanja. Naime, manje od polovine anketiranih (46%) slaže se s tvrdnjom *Udruge sišu novac iz državnog proračuna*, a tek nešto više od trećine (37%) slaže se s tvrdnjom *Udruge postoje samo zato da bi sebi isplaćivale novce*. Još su niži postoci onih koji se slažu s tvrdnjom *Udruge financiraju strani centri moći* (24%) te *Udruge rade protiv interesa Hrvatske* (18%). Prostor djelovanja uočava se u relativno visokim postocima onih koji se sa svim navedenim tvrdnjama ni slažu niti ne slažu, a koji varira između 32% i 44%, pri čemu se najviši postotak odnosi na tvrdnju vezanu uz financiranje putem stranih centara moći.

Progresivne organizacije se prema mišljenju sudionika u kvalitativnom dijelu istraživanja suočavaju s izazovom kako osigurati da se oni koji se vrijednosno s njima slažu, s njima i identificiraju te sudionici smatraju da se spremnost ljudi na angažman uglavnom svodi na one kojih se neko pitanje izravno tiče. Prema rezultatima ankete, ispravno je identificiran problem vezan uz mobilizaciju građana za angažman u aktivnostima udruga. Naime, svega je 18% anketiranih građana aktivno u nekoj udruzi, najvećim dijelom u onima koji pružaju neki oblik pomoći starijima/umirovljenicima, a isti je postotak onih spremnih na uključivanje u rad udruga u budućnosti. S druge strane, ohrabrujući je podatak da je 46% anketiranih izjavilo da bi se možda priključili nekoj udruzi, što znači da su otvoreni za angažman. Isto tako, premda 27% anketiranih odbija mogućnost priključenja udrugama, statistička značajna razlika uočava se na populaciji mladih kojih tek 14% odbija mogućnost priključenja udruzi u budućnosti. Nadalje, najveći udio ispitanika iskazuje sklonost uključivanju u rad organizacija za zaštitu i pomoć djeci (16%), onih za zaštitu okoliša (13%) te za pomoć starijima i nemoćnima (9%). Prostora za djelovanje, prema ovim podacima, očito ima.

Dio sudionika u kvalitativnom dijelu istraživanja smatra kako je vidljivost organizacija upitna mimo uskog kruga ljudi, a proširivanje tog kruga je zahtjevan zadatak kojeg otežava projektno usmjeren rad i administracija, naročito u kontekstu potrebe izlaska iz kruga 'stručnjaka' u zajednice i angažman resursa na razgovor uživo s ljudima u njihovim zajednicama. Međutim, upravo taj aspekt rada na promociji vrijednosti solidarnosti, ravnopravnosti i jednakosti po mišljenju dijela sudionika predstavlja održivu promjenu. On se pak, osim izravnim radom na terenu može graditi i već spomenutom profesionalizacijom PR-a, ulaganjima u digitalne kompetencije i digitalne kampanje, izgradnjom vještina *storytelling-a* te suradnjom s *influencerima*. Drugim riječima, sudionici iz obje skupine prepoznaju potrebu izlaska organizacija iz vlastite zone komfora.

Ovo posredno potvrđuje i nalaz anketnog istraživanja, unutar kojeg se više od polovine ispitanika (55%) nije moglo sjetiti niti jedne civilnodruš-

tvene akcije u posljednjih nekoliko godina, nasuprot svega 16% onih koji su se sjetili neke konkretne akcije, no uglavnom onih humanitarnog karaktera.

U tom kontekstu sudionici intervjua i fokus grupa preporučuju politički pragmatičniji i ideološki fleksibilniji pristup koji će omogućiti savezništva s onima s kojima se dosad nisu tražila niti gradila. Primjer organizacije koja se uspješno prilagodila novom vremenu i uspjela mobilizirati brojne građane bez istaknutih ideoloških fronti, ali poštujući načela zaštite i promocije ljudskih prava je zaklada Solidarna. Njene *crowdfunding* kampanje imale su i mobilizacijski efekt, a široka podrška odrazila se i u porastu korporativne filantropije za njene ciljeve.

Uspješne taktike mobiliziranja sudionici kvalitativnog istraživanja prepoznaju i u simboličkim slučajevima koji izazivaju emocije - rezignaciju ili empatiju - i koje osiguravaju napredne oblike suradnje s različitim spektrom aktera. Kao primjer takve akcije velik broj sudionika referirao se na #spasime gdje su prepoznali važnost pamtljivog i emocionalno nabijenog *hashtaga*, angažman *influencera* i njihove vještine *storytellinga*. Međutim, ističu i da je upravo #spasime pokazao sve slabosti institucionalnog zagovaranja organizacija koje se temom obiteljskog i rodno uvjetovanog nasilja bave desetljećima, upravo zato jer vlast reagira isključivo na medijski/javni pritisak umjesto na argumente.

Drugi recentniji primjer odnosio se na brzo skupljena sredstva za pokrivanje kazne i sudskih troškova volontera udruge Are you syrious? Dejana Umičevića. Potonja se akcija veže uz osjećaj rezigniranosti i percipirane velike nepravde, premda dio sudionika istraživanja smatra da ni tu nije došlo do značajnije mobilizacije izvan kruga već osviještenih i aktivnih građana. Konačno, jedan dio sudionika navodi i primjer referendumskih inicijativa, kao snažnih mobilizacijskih mehanizama, no upozorava da su oni logistički zahtjevni te da predmnijevaju neprojektne suradnje bazirane na brzim suradničkim aktivnostima i udruživanju resursa; kao primjere potonjih sudionici su navodili referendumsku inicijativu *Ne damo naše autoceste* ili mobilizaciju ljudsko-pravaških organizacija u kampanji *Protiv* tijekom regresivne kampanje za homofobnu definiciju braka u Ustavu.

“

Kad je nešto jako važno, onda uvijek nađemo kapacitete za mobilizaciju i akciju koja se zapravo bazira na volonterskom angažmanu.

Osmomartovski Noćni marš, kao i zagrebačku Povorku ponosa većina sudionika ističe kao već tradicionalna mjesta okupljanja ne samo aktivista iz ljudsko-pravaških organizacija, već i velikog dijela građana koji

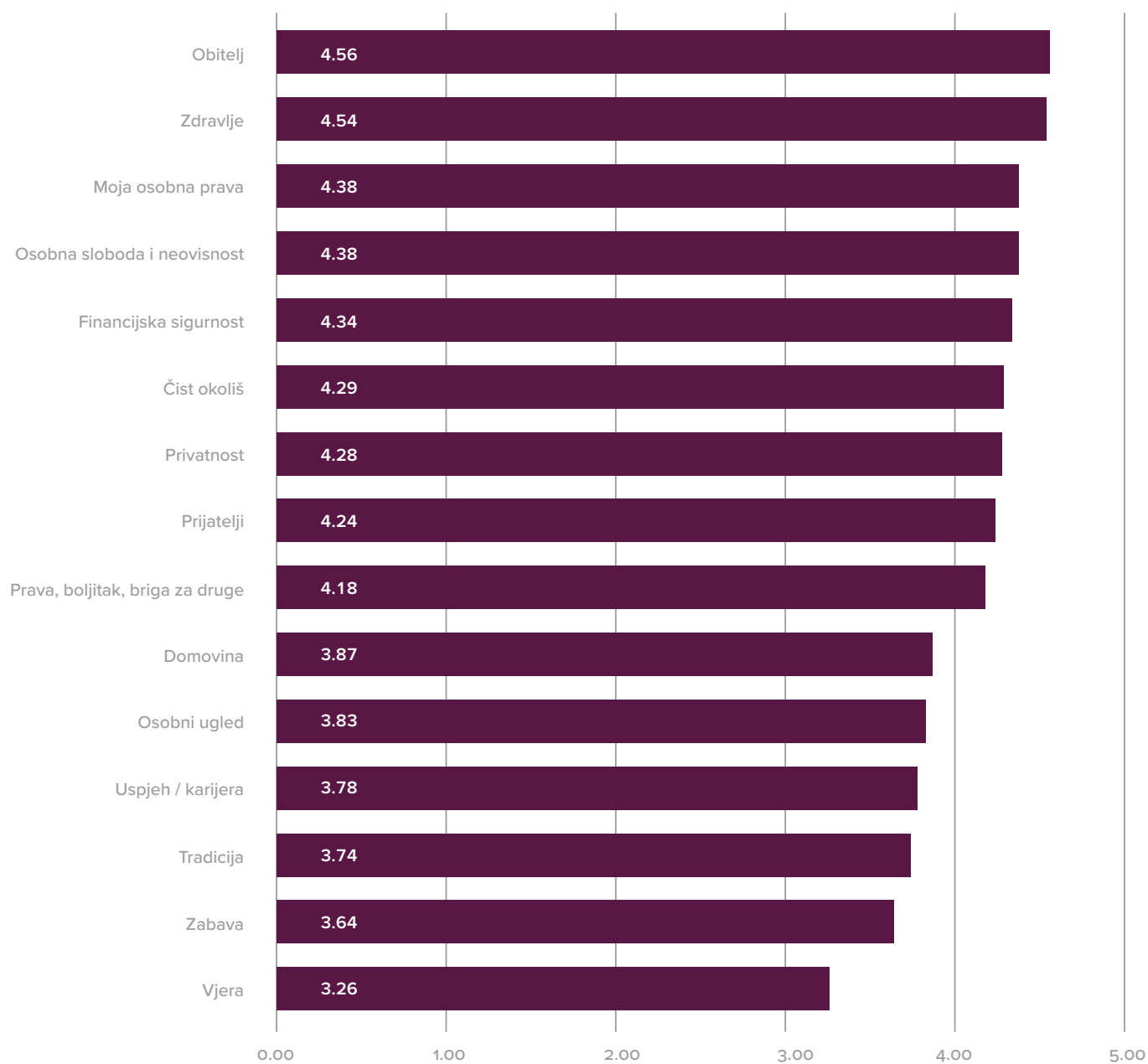
podržavaju progresivne vrijednosti, ali inače nisu aktivnije društveno angažirani.

U sagledavanju mobilizacijskog potencijala treba voditi računa o tome da neku mobilizaciju uspješnom ne čini samo broj ljudi okupljenih na prosvjedima te da se u suvremenom svijetu mobilizacija može dogoditi i putem digitalnih kanala. Naime, organizacija prosvjeda je prema mišljenju predstavnika organizacija najteži i najrizičniji oblik mobilizacije, te je u tom kontekstu važno odvagnuti hoće li se uloženi resursi vratiti u obliku podrške građana. S druge strane, važno je prepoznavati one situacije gdje uspješnu digitalnu kampanju može ugroziti pokušaj organiziranja prosvjeda na istu temu. Ispravno ocijenjen rizik nalazimo u Rodinoj kampanji 'prekinimo šutnju', gdje je organizacija donijela svjesnu odluku 'da se ne ide na ulice, jer bi se cijela stvar zbog slabog odaziva razvodnila.' U području borbe protiv siromaštva, splitska organizacija Most ističe se kao primjer uspješne mobilizacije građana oko velike akcije donošenja viška od kuće, koje se potom prodaje, a sredstva prikupljena prodajom plasiraju u obliku novca i potrepština. Ipak, ovdje se prepoznaje da su siromaštvo i neimaština tema s kojom se ljudi lakše identificiraju i lakše mobiliziraju.

Važno pitanje koje su sudionici prepoznali je i potreba definiranja onoga što se želi od ljudi koje se nastoji mobilizirati: 'koji im prostor dajemo da djeluju, osim da lajkaju?' U ovom se kontekstu više sudionika kvalitativnog istraživanja osvrnulo i na akciju Hrvatska može bolje, koja je u posljednjih 20-ak godina najveća mobilizirajuća akcija u Hrvatskoj, a koja je istovremeno, upravo zbog nepostojanja strategije što dalje s tom podrškom, razočaravajuća.

Na kraju, sudionici ističu i da tema odnosno ciljana skupina kojom se organizacija bavi dijelom određuje i ciljanu skupinu koju se nastoji mobilizirati. Tako primjerice Savez osoba s autizmom svoje napore usmjerava na mobilizaciju stručnjaka – pedijataru i stručnjaka unutar Centara za socijalnu skrb umjesto šire javnosti.

U anketnom upitniku, ispitanici su na skali od 1-5 (1=uopće se ne bih angažirala; 5=jako bih se angažirala) rangirali pojedine aspekte svojih života. Prema rezultatima, ispitanici bi se najviše angažirali oko obitelji i zdravlja, a najmanje oko pitanja vjere, no kako je vidljivo iz grafikona, s izuzetkom vjere, gotovo svi aspekti su im podjednako vrijedni angažmana. S druge strane, prilikom odabira tri najvažnija aspekta, 72% ispitanika se odlučilo za obitelj, 67% za zdravlje, a 35% za financijsku sigurnost.

Grafikon 4: Percepcija važnosti i spremnosti na angažman (N=900)

7. Pravna pomoć i strateške litigacije

Besplatnu pravnu pomoć koju ljudsko-pravaške organizacije pružaju korisnicima i vanjski intervjuirani dionici i sami predstavnici organizacija nalaze izuzetno važnim aspektom rada, a s njima se slažu i anketirani građani kojih čak 88% smatra da bi se udruge za ljudska prava u svom radu trebale baviti besplatnom pravnom pomoći. Ovo je ujedno i oblik rada udruga koji je u anketi dobio podršku najvećeg udjela građana, a blisko ga, s 86%, slijedi direktno pružanje usluga građanima u potrebi.

U kvalitativnom dijelu istraživanja, vanjski intervjuirani dionici ističu važnost pravne pomoći primarno u kontekstu korisnika, jer smatraju da bez pravne pomoći ljudsko-pravaških organizacija mnogi ljudi ne bi izborili jako velike i važne bitke, odnosno da se bez *pro bono* odvjetnika ne bi mogli obraniti. Istovremeno ističu da se teško baviti besplatnom pravnom pomoći u državi koja nema elemente pravne države te da su pružatelji besplatne pravne pomoći 'socijalni radnici bez sustava'. Zakonsko rješenje pružanja besplatne pravne pomoći ocjenjuju lošim i potpuno neučinkovitim mehanizmom kojeg treba mijenjati, jer momentalno služi samo 'pranju savjesti države'. Utoliko smatraju da besplatna pravna pomoć kao ključna usluga koju sustav ne može pružiti puno bolje funkcionira kad se pruža projektno, a ne kroz sam Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. Ključna zamjerka u odnosu na Zakon su komplicirani administrativni zahtjevi kojima je popraćena nedostatna financijska podrška što s jedne strane onemogućava kontinuitet djelovanja, a s druge snažno ograničava regrutiranje i zadržavanje pravnika.

Predstavnici ljudsko-pravaških organizacija, osim aspekta vezanog za pomoć konkretnim ljudima, veliku vrijednost pružanja besplatne pravne pomoći vide i kroz aspekt uvida u stvarno stanje u nekom području i identifikaciju sistemskih problema, što je izuzetno važno u kontekstu njihovog institucionalnog zagovaranja. Pravna podrška izuzetno je bitna u situaciji kad ranjive skupine nemaju povjerenja u institucije: 'nama daje uvid u stvarno stanje stvari, a njihove priče su važne i za procjenu napretka kroz dulji period, kao i za procjenu potreba. Ona je jako važan zagovarački alat.'

Problemi koje identificiraju uključuju manjak sredstava za zapošljavanje pravnika i posljedično oslanjanje na volonterski angažman, što rezultira mogućnošću pružanja samo osnovne pomoći korisniku nerijetko popraćenu frustracijom korisnika koji dugo čekaju na odgovor pravnika-volontera. U takvim okolnostima neke organizacije razvile su alternativno

rješenje – izgradnjom vlastitih kapaciteta za ispravno upućivanje na institucije koje su zadužene za rješavanje problema. Druge koriste kratkoročna rješenja poput plaćanja mjesečnih paušala odvjetničkom uredu iz institucionalne podrške stranih fundacija, a treći pravnu pomoć financiraju kroz konzultantski rad svojih pravnika.

Organizacije pružateljice besplatne pravne pomoći po Zakonu javljaju se na jednogodišnje natječaje čija su sredstva nedostatna i koji kasne s isplatom, što onemogućava ikakve strateške litigacije. Od ostalih prepreka učinkovitijem pružanju pravne podrške korisnicima organizacije identificiraju slabu zainteresiranost pravnika za rad u civilnom društvu, naročito izvan Zagreba te nedostatak specijalizirane pravne pomoći za slučajeve kršenja građanskih, demokratskih prava. Osim toga, referiraju se i na potrebu izgradnje sustava komunikacije između pružatelja besplatne pravne pomoći i drugih organizacija, kako bi pružatelji skretali pažnju na slučajeve koji bi mogli postati strateški slučajevi, odnosno zagovaračka kampanja na nacionalnoj razini. Konačno, smatraju da same organizacije trebaju osnažiti suradnju s pravnim fakultetima diljem zemlje radi lakšeg regrutiranja pravnika za pojedine organizacije.

Što se tiče strateških litigacija, sudionici kvalitativnog istraživanja ih smatraju izuzetno vrijednom metodom borbe za zaštitu ljudskih prava - ne samo u slučaju ljudi čija su prava konkretno povrijeđena, već i kasnije zbog utjecaja na sustav kroz provedbu presuda i akcijske planove. Iskustva strateških litigacija prenose se u *policy* dijalog, radne skupine, e-savjetovanje i u tom kontekstu služe kao sredstvo pozicioniranja organizacija u *policy* području. Forma pravnog slučaja omogućava dolazak do informacija 'o svemu što ne valja i što onda postaje podloga za *policy* zagovaranje.' Kroz strateške litigacije organizacije grade svoje kapacitete, pozicioniraju se, ali i osvještavaju institucije, a bitne su i za očuvanje autonomije organizacija. Osim toga, uspješne strateške litigacije omogućavaju medijski proboj, razotkrivaju vlasti i važne su radi podizanja povjerenja ljudi u same organizacije, što u konačnici, po mišljenju sudionika vodi i do porasta političke kulture. Sudionici smatraju i da ukazivanje na proceduralne probleme u nekim slučajevima strateških litigacija zapravo omogućava ili olakšava stavljanje teme na dnevni red i u sadržajnom smislu. Zato smatraju da 'strateške litigacije tabaju put za promjene'.

Unatoč takvoj prepoznatoj važnosti, sudionici intervjua i fokus grupa identificiraju velik broj prepreka. Kao prvo, strateške litigacije pred domaćim sudovima idu izuzetno sporo, a otežavajući faktor je i neujednačenost sudske prakse 'i kad se dogodi pozitivan pomak brzo ga netko opstruira.' U kontekstu parnica pred ESLJP, smatraju da su te presude izuzetno važne, no da se 'u našem nefunkcionalnom sustavu presude možda neće u svojoj punini prelići na izmjenu javne politike, ali barem

djeluju kao upozorenje' te prepoznaju određene pozitivne pomake na sudovima: 'sad citiraju presude ESLJP-a, ali to je nedovoljno i nedovoljno brzo.' Osim toga, identificiraju i manjak sredstava za nadzor implementacije općih mjera iz presuda ESLJP-a te manjak 'kapaciteta i vremena za *third party interventions* kod ESLJP presude, iako bi to moglo značajno unaprijediti upravo sustav.' U odnosu specifično na strateške litigacije vezane za diskriminaciju, intervjuirani sudionici problem vide i u nedonesenim strateškim dokumentima te manjku fokusa Vladina Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, a dio ih smatra da se organizacije trebaju fokusirati na Ustavni sud kao mjesto putem kojeg neka pitanja mogu staviti na političku agendu.

Ostali prepoznati otegotni faktori za strateške litigacije su manjak financija, manjak interesa u odvjetničkim krugovima za bavljenje temama ljudskih prava (nema poslovnog interesa, a emocionalno su iscrpljujući slučajevi) te konačno problem pronalaska ljudi koji su spremni svoj slučaj eksponirati u javnosti. Osim toga, prepoznato je i sistemsko ograničenje za osobe s položenim pravosudnim ispitom, koje zaposlenjem u OCD-u gube pravo zastupanja na sudovima. U takvim okolnostima, organizacije se rijetko upuštaju u strateške litigacije koje znače upuštanje u dugotrajne pravne procese s neizvjesnim ishodom.

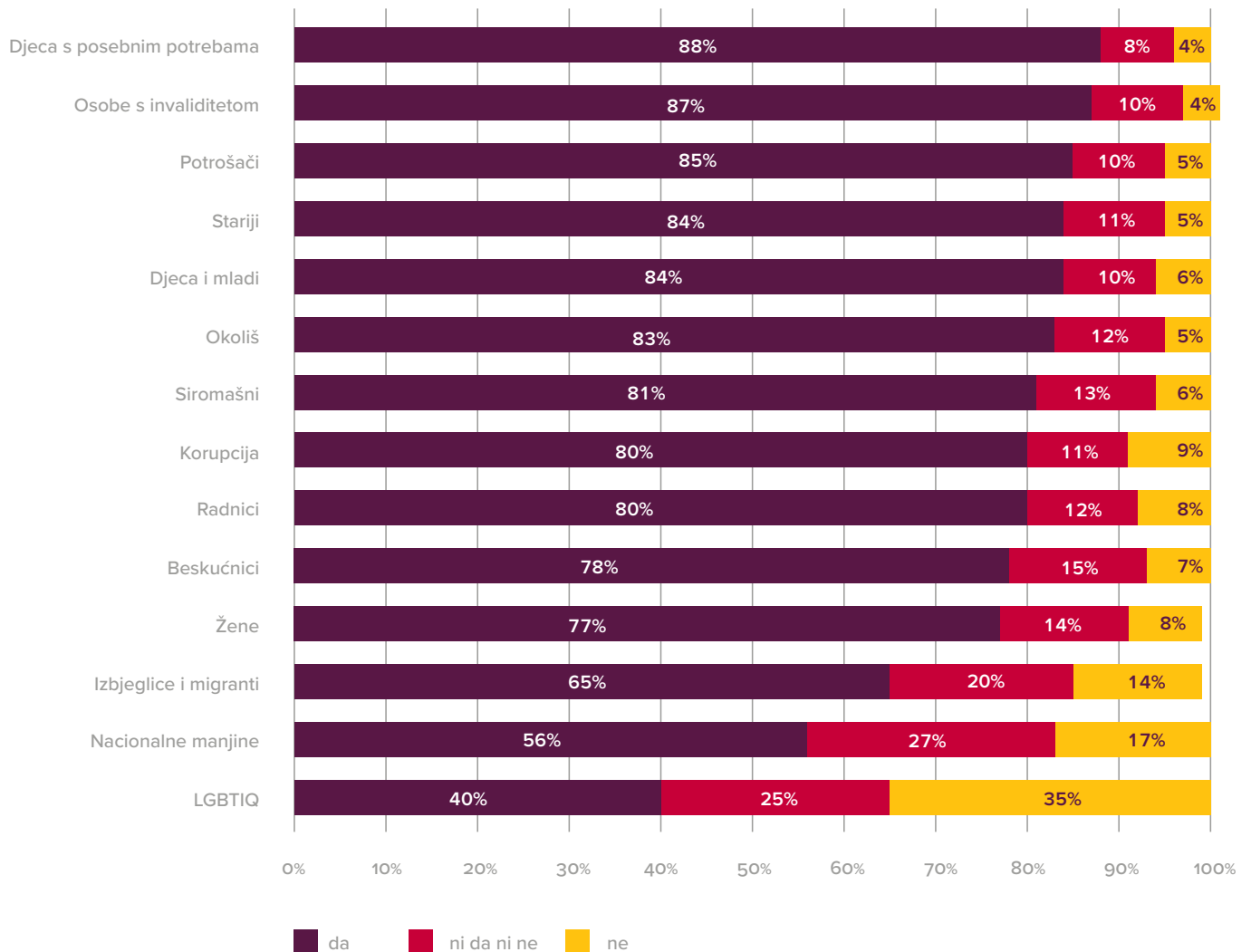
Vanjski dionici preporučuju osnaživanje suradnje s odvjetničkim uredima, uključujući i oživljavanje suradnje putem edukacija za odvjetnike, osmišljavanje *crowdfunding* kampanja za stratešku litigaciju koja istovremeno može predstavljati i zagovaračku akciju te prepoznavanje područja zaštite *zviždača* kao novog za strateške litigacije. Predstavници ljudsko-pravaških organizacija prepoznaju potrebu međusobnog ojačavanja oko izbora slučajeva za strateške litigacije.

8. Teme za budućnost

Sudionici kvalitativnog istraživanja su se osvrnuli i na teme/područja na koja bi se progresivne ljudsko-pravaške organizacije u budućnosti, po njihovom mišljenju, trebale fokusirati. S obzirom na mnogobrojne probleme vezane za zaštitu i promociju ljudskih prava u Hrvatskoj, ne čudi da su sudionici nabrojali mnoge teme na kojima je potrebno nastaviti raditi, uključujući antidiskriminaciju, naročito etničkih manjina i LGBTIQ populacije. Osim toga, isticali su i nužnost nastavka rada na pravima izbjeglica, migranata i tražitelja azila, kao i rad na pitanjima rodne ravnopravnosti (naročito priziva savjesti u medicini) te zaštiti od obiteljskog nasilja, sprječavanju i prokazivanju govora mržnje *online* i *offline*, uz istovremenu zaštitu slobode govora. U području političkih i građanskih prava ističu se pitanja izbornog sustava te korupcije i sukoba interesa.

Područja u kojima su intervjuirani sudionici uočili potrebu intenziviranja napora uključuju diskriminaciju starijih osoba te mladih, naročito u pogledu kvalitete i dostupnosti javnih usluga - zdravstvenih, obrazovnih i socijalnih. Osim toga snažniji se angažman očekuje i oko pitanja klimatskih promjena, prava na stanovanje te općenito pitanja društvene i ekonomske nejednakosti.

Rezultati anketnog upitnika po pitanju ciljanih skupina/tema kojima bi se ljudsko-pravaške organizacije trebale baviti prikazani su u grafikonu koji slijedi, a potkrjepljuju iskazane stavove vezane uz znatno više sklonosti građana za bavljenje humanitarnim pitanjima i najnemoćnijim članovima zajednice (djeca s posebnim potrebama i osobe s invaliditetom). Pitanja zaštite prava izbjeglica i migranata, nacionalnih manjina i prava LGBTIQ osoba imaju znatno niže razine podrške, što potvrđuje da značajan dio građana u Hrvatskoj još uvijek, nažalost, nije internalizirao vrijednosti jednakosti i ravnopravnosti.

Grafikon 5: Područja kojima bi se udruge trebale baviti (N=900)

U kontekstu ‘novih’ tema, veći je broj sudionika u kvalitativnom dijelu istraživanja isticao pitanja utjecaja umjetne inteligencije na ljudska i radnička prava te pitanja zaštite digitalne privatnosti, a spominjala su se i pitanja kvalitete i dostupnosti pitke vode i hrane. Također, veći je broj sudionika spominjao i potrebu praćenja rada pravosuđa i vladavine prava, prepoznajući ovo područje kao ‘bijelu mrlju’ u hrvatskom civilnodruštvenom sektoru. Konačno, u kontekstu *infodemije* spominjalo se i pitanje medijskog zakonodavstva, ali i slobode medija u Hrvatskoj.

Većinu nabrojanih tema spominjali i sami predstavnici ljudsko-pravaških organizacija, ističući uz njih i potrebu rada na očuvanju stečenih prava, te uz naglašenu potrebu za znatno više zajedničkog rada, međusobnog umrežavanja i suradnje sa znanstvenom zajednicom i obrazovnim institucijama radi socijalizacije mladih naraštaja. No najvažnije, prepoznaju

potrebu za pronalaskom vremena za razvoj zajedničkog narativa i zajedničkih strategija djelovanja:

“

Strateški se moramo postavljati u okrupnjivanju nekakve podrške, ali da bi se to dogodilo, moramo imati mjesto na kojem se okupljamo i dogovaramo takve stvari i moramo imati neki zajednički narativ. Postoji cijeli niz [tema], od ekonomskih i materijalnih uvjeta, koja ne adresiramo baš tako, a koje uvelike utječu na stanje ljudskih prava. S lošijim materijalnim uvjetima dolazi do polarizacije u društvu ... ako mi nećemo biti ti koji će frejmati u našem smjeru, onda će se frejmati u smjeru regresivnih, konzervativnih, desničarskih politika.

9. Zaključak

Ovim istraživanjem, koje je provedeno intervjuima i fokus grupama s ključnim dionicima, uključujući predstavnike organizacija civilnog društva, ali i anketom na reprezentativnom uzorku građana RH starijih od 16 godina, dobili smo uvide o osnovnim aspektima rada progresivnih organizacija civilnog društva, odnosno organizacija za ljudska prava u Hrvatskoj. Kroz istraživanje smo dobili uvide o uspješnosti i ograničenjima njihovog rada u području zagovaranja, medijske vidljivosti i mobilizacije građana, kao i pravne pomoći i strateške litigacije.

U području zagovaranja, nedvojbeno je kako je ovo važan aspekt djelovanja organizacija civilnog društva, koji je najuspješniji upravo onda kada je povezan s direktnom zaštitom ljudskih prava. No, danas je zagovaranje manje uspješno nego prije desetak godina. To je uvelike povezano s društveno-političkim kontekstom, kojeg karakteriziraju sužen prostor djelovanja i mogućnosti za zagovaranje. Progresivne organizacije civilnog društva imaju sve manje mogućnosti za stvaran utjecaj kroz postojeće institucionalne mehanizme za zagovaranje, kroz sudjelovanje u radnim skupinama, tijelima te konzultacije sa zainteresiranom javnošću. U odnosu na razdoblje prije desetak godina, Europska unija više nije poluga kojom se može ostvariti utjecaj na politike i zakonodavstvo u području ljudskih prava; utjecaj desnih odnosno regresivnih političkih aktera jača; u Hrvatskoj je vidljiv manjak političke volje i kapaciteta institucija za integriranje ideja ljudsko-pravaških organizacija u javne politike. Istovremeno, i same organizacije civilnog društva pate od internog nedostatka kapaciteta zbog smjene generacije, sve veće birokratiziranosti, administrativne opterećenosti i nedostatka opcija za financiranje zagovaračkih i aktivističkih inicijativa, što posljedično rezultira 'zatvaranjem u urede' i nedostatnom povezanošću sa zajednicom. U takvim uvjetima, organizacije civilnog društva sve više pribjegavaju stihijskom i reaktivnom djelovanju te smanjenom ambicioznošću u zagovaračkom djelovanju. Iako odnosi progresivnih organizacija u Hrvatskoj već tradicionalno nisu obilježeni načelom kompetitivnosti, već solidarnosti i suradnje, posljednjih je godina pod utjecajem već navedenih faktora ta suradnja dobrim dijelom zamrla u odnosu na prethodna vremena. Projektna partnerstva stoga prednjače pred aktivističko-zagovaračkim koalicijama, što se, naravno, negativno odražava na ostvarivanje utjecaja i uspješnost zagovaračkih inicijativa za progresivne društvene promjene.

Što se tiče medijske i javne vidljivosti, udruge su generalno uspješne u medijskom plasmanu svojih tema i aktivnosti, i to uglavnom zahvaljujući izgradnji odnosa s konkretnim novinarima. Važno je pritom napomenuti kako nisu sve teme i aktivnosti, kao ni organizacije civilnog društva, jednako vidljive u medijima. No, zbog problema koji se tiču medija, poput kratkoće medijskog ciklusa i uređivačkih politika u medijima, vrlo je teško dugotrajno zadržati pažnju javnosti na pojedinim temama. U javni servis se pak teško probiti s temama koje bi mogle biti 'neugodne' za trenutnu vlast, odnosno, kritički usmjerene organizacije imaju teži pristup eteru HRT-a. No, vidljivost organizacijama civilnog društva svakako ne bi trebala biti sama po sebi cilj, jer se tom vidljivošću ponekad mobilizira i neprijateljski nastrojene aktere i dio građana. Dio građana ima negativnu percepciju o organizacijama civilnog društva, ali postoji i značajan dio građana koji podržavaju progresivno civilnog društvo, kao i oni koji su na neki način neodlučni, odnosno ne mogu se ubrojiti ni u njegove podržavatelje niti u oponente. Upravo ovdje leži potencijal za daljnju mobilizaciju građana za podršku progresivnim idejama organizacija civilnog društva i uključivanje u njihov rad. No taj se potencijal nedovoljno koristi prvenstveno zbog ograničenja projektnim radom i administracijom te nedostatkom kapaciteta za *grass root* rad sa zajednicama, a upravo je to ono što bi moglo osigurati dugoročne i održive progresivne društvene promjene.

Što se tiče pravnih aktivnosti organizacija civilnog društva, i besplatna pravna pomoć i strateška litigacija predstavljaju izrazito važne metode djelovanja. Besplatna pravna pomoć izrazito je važna samim žrtvama kršenja ljudskih prava, ali i ljudsko-pravaškim organizacijama, koje tim putem dobivaju priliku za identifikaciju sistemskih problema, što je nužno za stvaranje podloga za institucionalno zagovaranje. U tom smislu, besplatna pravna pomoć je i važan zagovarački alat. No, zakonodavstvo koje regulira besplatnu pravnu pomoć je potpuno neadekvatno da bi odgovorilo na potrebe, a financiranje organizacija pružateljica besplatne pravne pomoći je nedovoljno i prate ga komplicirani administrativni zahtjevi, što utječe na zainteresiranost pravnika za rad u organizacijama civilnog društva. Organizacije tim problemima pokušavaju doskočiti na razne načine, poput pronalazaka drugih izvora financiranja i izgradnje suradnje s pojedinim odvjetnicima, no to je i dalje nedovoljno, pa je besplatna pravna pomoć uvelike nedostupna građanima koji ju trebaju. Strateška litigacija kao metoda je pak izrazito važan zagovarački alat, koji na neki način utire put za promjene u policy prostoru i dopušta medijski proboj pojedinih tema. No, strateška litigacija na nacionalnoj razini vrlo često je jako dugotrajna, a sudska praksa je neujednačena. Europski sud za ljudska prava, na kojem neke ljudsko-pravaške organizacije parniče, bitna je institucija, no zahtjeva velike kapacitete, kako financijske, tako i blisku suradnju sa zainteresiranim odvjetnicima. Udruge uglavnom nemaju dovoljno kapaciteta za praćenje implementacije

općih mjera iz presuda Europskog suda za ljudska prava, pa tako ponekad i oni slučajevi koji su dobiveni, ne dobiju svoj epilog u kvalitetnijem nacionalnom zakonodavstvu i javnim politikama.

Gledajući nalaze koje smo dobili istraživanjem, ostaje pitanje što je činiti progresivnom civilnom društvu kako bi se dijelom ili u potpunosti neutralizirali izazovi s kojima se susreće, a njegov utjecaj povećao. Odgovor na to pitanje zasigurno nije jednostavan, jer je trenutak u kojem se nalazi civilno društvo dio šireg društvenog, političkog i ekonomskog hrvatskog, ali i globalnog konteksta. Odnos države prema civilnom društvu svakako ovisi o političkoj volji aktera na vlasti, koja u ovom slučaju nedostaje, a odnos vlasti prema progresivnom civilnom društvu je neprijateljski. U takvom kontekstu, progresivno civilno društvo ima ograničen manevarski prostor, no istraživanjem smo utvrdili kako promjenom strategija djelovanja u području zagovaranja, medijske vidljivosti i mobilizacije građana i pravne pomoći te strateške litigacije, možda ipak ima određenih prostora za pomake. Naravno, potrebno je utvrditi i strategije djelovanja koje se tiču samog funkcioniranja civilnog društva odnosno sužavanja prostora za njegovo djelovanje, posebice u smislu zakonodavno-institucionalnog okvira za razvoj civilnog društva, financiranja civilnog društva, ali i njegovog sudjelovanja u donošenju javnih politika.

U području zagovaranja, vidljivo je da je potrebno koristiti institucionalne prostore, odnosno one institucije i tijela te političke aktere koji su još otvoreni progresivnom civilnom društvu. Nadalje, treba ispitati koliko bi preusmjerenje pažnje na zagovaranje prema institucijama Europske unije donijelo rezultate i na nacionalnoj razini. Također, u smislu zagovaranja, šira neprojektna suradnja unutar civilnog društva, ali i stvaranje netipičnih platformi za zagovaranje zajedno s drugim akterima, pristup je koji vrijedi isprobati. U području javne vidljivosti i mobilizacije građana, ocijenjeno je da treba promijeniti pristupe, kako u smislu kreiranja poruka, tako i u smislu komunikacijskih kanala za komunikaciju s određenim segmentima javnosti. Svakako je odmak od stručnog žargona odnosno pojednostavljivanje javne komunikacije u smislu razvijanja empatije i aktiviranja vrijednosti koje veći dio populacije dijeli, pristup koji treba razvijati. Probleme s kojima se susreću žrtve kršenja ljudskih prava treba javno komunicirati ne samo iz prizme ugroženosti ranjivih skupina kojima te žrtve pripadaju, nego i apelirajući na vrijednosti jednakosti, socijalne pravde i prava na pristup socijalnim uslugama. Povezivanje problema kojima se progresivno civilno društvo bavi sa svakodnevnim iskustvima ljudi kojima se obraćaju s jedne strane, i apeliranje na vrijednosti koje su ljudima svakodnevno važne, poput obitelji, zdravlja i financijske sigurnosti, moglo bi donijeti dugoročne rezultate. Također, važno je, osim razvijanja komunikacija na kanalima koje prate mladi, prvenstveno društvenim mrežama, naći kapacitete za više direktnog rada sa zajednicama. U smislu pravne pomoći i strateške litigacije, potrebno je tražiti promjene

zakonodavstva koje regulira ovo područje, ali i osnaživati suradnju s pravnim fakultetima i odvjetničkim uredima.

U narednom će razdoblju organizacije uključene u ovaj projekt intenzivno raditi na okupljanju organizacija civilnog društva kako bi osmislili kako sve ovo prenijeti u praksu. U svakom slučaju, ovo će istraživanje u tome pomoći i autorice ovog istraživanja nadaju se kako će kroz koju godinu neko slično istraživanje utvrditi da je civilno društvo u Hrvatskoj u ipak nešto boljoj poziciji nego danas, a društveno-politički kontekst naklonjeniji zaštiti i promicanju ljudskih prava.

Literatura

Buljan, I. i Horvat, K. (2020), Pristup financiranju za organizacije civilnog društva u Hrvatskoj , Zagreb: Kuća ljudskih prava Zagreb, dostupno na: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2021/03/Pristup-financiranju-za-organizacije-civilnog-drustva-u-Hrvatskoj_web.pdf

Europska komisija (2020), Izvješće o vladavini prava za 2020, Poglavlje za Hrvatsku, str. 17, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/DOC/?uri=CELEX:52020SC0310&from=EN>

Europska komisija (2021), Izvješće o vladavini prava za 2021, Poglavlje za Hrvatsku, str. 21, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/DOC/?uri=CELEX:52021SC0713&from=EN>

Fakultet političkih znanosti (2019), 'Građani/ke o politici, demokraciji, Gongu, dostupno na: <https://gong.hr/2019/03/06/gradanike-o-politici-demokraciji-gongu/>

Franc, R. et. al. (2006), Udruge u očima javnosti: istraživanje javnog mnijenja s osvrtima, Zagreb: AED, dostupno na: [https://udruge.gov.hr/UserDocImages/UserFiles/Udruge_u_ocima_javnosti\(2\).pdf](https://udruge.gov.hr/UserDocImages/UserFiles/Udruge_u_ocima_javnosti(2).pdf)

Franc, R. I Šakić, V. (2007), Stavovi javnosti o nevladinim organizacijama 2007., Zagreb: AED, dostupno na: [http://int.uzuvrh.hr/UserFiles/stavovi%20javnosti_2007\(2\).pdf](http://int.uzuvrh.hr/UserFiles/stavovi%20javnosti_2007(2).pdf)

Furedi F. (2018), Populism and the European Culture Wars - The Conflict of Values between Hungary and the EU, London: Routledge

Franc, R. et. al, (2012), Vidljivost i javna percepcija udruga u Hrvatskoj 2012. Zagreb: SIPU International AB - TACSO ured u Hrvatskoj, dostupno na: <https://zaklada.civilnodrustvo.hr/uploads/files/sectionModule-File/2016/11/18/AolwUdcGMGXT7iMvFTPIEb4E3p1AVXVq.pdf>

Jašić, S. (2020), Državni udari na civilno društvo potpomognuti EU fondovima, Zagreb: GONG, dostupno na: <https://gong.hr/2020/06/09/drzavni-udari-na-civilno-drustvo-potpomognuti-eu-f/>

Kunac, S. (2006), Vrijednost vrednota: civilno društvo i hrvatska demokratizacija, Zagreb: B.a.B.e.

Ozzano L. i A Giorgi, (2015), *European Culture Wars and the Italian Case - Which side are you on?*, London: Routledge

Kuhar, R. i D. Paternotte (ur.), (2017), *Anti-Gender Campaigns in Europe – Mobilizing against Equality*, London i New York: Rowman & Littlefield International

Sečkar, B. (2021), *Analiza administrativne opterećenosti korisnika prilikom provedbe EU projekata – iskustvo udruga*, Zagreb: GONG, dostupno na: <https://drive.google.com/file/d/187muXa3EC6IcUT2WassTogfKokX83ssNw/view>

Sumpor, M., Rašić Bakarić I. i Đokić I., *Vanjsko vrednovanje Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva 2016.-2020.*, Zagreb: Ekonomski institut, dostupno na: <https://udruge.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Evaluacijska%20studija%20-%20UZUVRH%20-%20finalno%20izvjesce.pdf>

USAID (2021), *2020 Civil Society Organization Sustainability Index for Croatia*, dostupno na: <https://storage.googleapis.com/cso-si-dashboard.appspot.com/Reports/CSOSI-Croatia-2020.pdf>

Vujčić, V. (2000), 'Svijest o ljudskim pravima', *Politička misao*, Vol XXXVII, br. 3

Prilog: Tablični prikaz glavnih nalaza anketnog istraživanja

Tablica 3:

Imate li povjerenje u sljedeće organizacije i institucije?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće nemam povjerenja', a 5 'Imam potpuno povjerenje'

		n	%
VLADU	1 Uopće nemam povjerenja	316	35,1
	2 Uglavnom nemam povjerenja	278	30,9
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	199	22,1
	4 Uglavnom imam povjerenja	85	9,4
	5 Imam potpuno povjerenje	22	2,4
UKUPNO		900	100
		n	%
SABOR	1 Uopće nemam povjerenja	337	37,4
	2 Uglavnom nemam povjerenja	290	32,2
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	208	23,1
	4 Uglavnom imam povjerenja	50	5,6
	5 Imam potpuno povjerenje	15	1,7
UKUPNO		900	100
		n	%
GRADONAČELNIKE I NAČELNIKE	1 Uopće nemam povjerenja	189	21
	2 Uglavnom nemam povjerenja	256	28,4
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	294	32,7
	4 Uglavnom imam povjerenja	120	13,3
	5 Imam potpuno povjerenje	41	4,6
UKUPNO		900	100
		n	%
POLITIČKE STRANKE	1 Uopće nemam povjerenja	381	42,3
	2 Uglavnom nemam povjerenja	304	33,8
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	173	19,2
	4 Uglavnom imam povjerenja	32	3,6
	5 Imam potpuno povjerenje	10	1,1
UKUPNO		900	100

Tablica 3:
Imate li povjerenje u sljedeće organizacije i institucije?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće nemam povjerenja', a 5 'Imam potpuno povjerenje'

		n	%
SUDOVE	1 Uopće nemam povjerenja	263	29,2
	2 Uglavnom nemam povjerenja	281	31,2
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	249	27,7
	4 Uglavnom imam povjerenja	92	10,2
	5 Imam potpuno povjerenje	15	1,7
UKUPNO		900	100
		n	%
DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	1 Uopće nemam povjerenja	248	27,6
	2 Uglavnom nemam povjerenja	260	28,9
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	283	31,4
	4 Uglavnom imam povjerenja	96	10,7
	5 Imam potpuno povjerenje	13	1,4
UKUPNO		900	100
		n	%
POLICIJU	1 Uopće nemam povjerenja	81	9
	2 Uglavnom nemam povjerenja	151	16,8
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	293	32,6
	4 Uglavnom imam povjerenja	299	33,2
	5 Imam potpuno povjerenje	76	8,4
UKUPNO		900	100
		n	%
VOJSKU	1 Uopće nemam povjerenja	54	6
	2 Uglavnom nemam povjerenja	105	11,7
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	274	30,4
	4 Uglavnom imam povjerenja	311	34,6
	5 Imam potpuno povjerenje	156	17,3
UKUPNO		900	100
		n	%
SUSTAV SOCIJALNE SKRBI	1 Uopće nemam povjerenja	121	13,4
	2 Uglavnom nemam povjerenja	238	26,4
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	336	37,3
	4 Uglavnom imam povjerenja	172	19,1
	5 Imam potpuno povjerenje	33	3,7
UKUPNO		900	100

Tablica 3:
Imate li povjerenje u sljedeće organizacije i institucije?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće nemam povjerenja', a 5 'Imam potpuno povjerenje'

		n	%
SUSTAV ZDRAVSTVENE SKRBI	1 Uopće nemam povjerenja	82	9,1
	2 Uglavnom nemam povjerenja	133	14,8
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	306	34
	4 Uglavnom imam povjerenja	310	34,4
	5 Imam potpuno povjerenje	69	7,7
UKUPNO		900	100
		n	%
CRKVU	1 Uopće nemam povjerenja	228	25,3
	2 Uglavnom nemam povjerenja	146	16,2
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	246	27,3
	4 Uglavnom imam povjerenja	173	19,2
	5 Imam potpuno povjerenje	107	11,9
UKUPNO		900	100
		n	%
MEDIJE	1 Uopće nemam povjerenja	221	24,6
	2 Uglavnom nemam povjerenja	175	19,4
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	328	36,4
	4 Uglavnom imam povjerenja	139	15,4
	5 Imam potpuno povjerenje	37	4,1
UKUPNO		900	100
		n	%
UDRUGE GRAĐANA	1 Uopće nemam povjerenja	107	11,9
	2 Uglavnom nemam povjerenja	200	22,2
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	340	37,8
	4 Uglavnom imam povjerenja	231	25,7
	5 Imam potpuno povjerenje	22	2,4
UKUPNO		900	100
		n	%
SINDIKATE	1 Uopće nemam povjerenja	190	21,1
	2 Uglavnom nemam povjerenja	254	28,2
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	323	35,9
	4 Uglavnom imam povjerenja	119	13,2
	5 Imam potpuno povjerenje	14	1,6
UKUPNO		900	100

		n	%
ZNANSTVENE INSTITUCIJE	1 Uopće nemam povjerenja	53	5,9
	2 Uglavnom nemam povjerenja	87	9,7
	3 Niti imam, niti nemam povjerenja	250	27,8
	4 Uglavnom imam povjerenja	382	42,4
	5 Imam potpuno povjerenje	128	14,2
UKUPNO		900	100

Tablica 4:
Imate li povjerenje u sljedeće
organizacije i institucije?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1
znači 'Uopće nemam povjerenja',
a 5 'Imam potpuno povjerenje'

	MEAN	STANDARDNA DEVIJACIJA	MEDIJAN	MINIMUM	MAKSIMUM	N
VLADU	2,13	1,07	2	1	5	N=900
SABOR	2,02	0,99	2	1	5	N=900
GRADONAČELNIKE I NAČELNIKE	2,52	1,10	3	1	5	N=900
POLITIČKE STRANKE	1,87	0,92	2	1	5	N=900
SUDOVE	2,24	1,04	2	1	5	N=900
DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO	2,30	1,03	2	1	5	N=900
POLICIJU	3,15	1,08	3	1	5	N=900
VOJSKU	3,46	1,09	4	1	5	N=900
SUSTAV SOCIJALNE SKRBI	2,73	1,03	3	1	5	N=900
SUSTAV ZDRAVSTVENE SKRBI	3,17	1,07	3	1	5	N=900
ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV	3,29	0,97	3	1	5	N=900
CRKVU	2,76	1,34	3	1	5	N=900
MEDIJE	2,55	1,14	3	1	5	N=900
UDRUGE GRAĐANA	2,85	1,01	3	1	5	N=900
SINDIKATE	2,46	1,01	3	1	5	N=900
ZNANSTVENE INSTITUCIJE	3,49	1,04	4	1	5	N=900

Tablica 5:
Kako se informirate
o radu udruga?

	N	%
TELEVIZIJA	439	48,8
RADIO	125	13,9
NOVINE	101	11,2
INTERNETSKI PORTALI	417	46,3
DRUŠTVENE MREŽE (FACEBOOK, TWITTER, INSTAGRAM)	329	36,6
INTERNETSKNE STRANICE UDRUGA	147	16,3
OBITELJ, PRIJATELJI, POZNANICI	232	25,8
OSOBN A UKLJUČENOST	1	0,1
NE INFORMIRAM SE	25	2,8
NEŠTO DRUGO	4	0,4
UKUPNO	900	100

Tablica 6:
Zaštitom koga ili čega bi se po
Vašem mišljenju udruge trebale
baviti?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1
znači 'Uopće se ne bi trebale
baviti', a 5 'Trebale bi se baviti'

		N	%
PRAVIMA IZBJEGLICA I DRUGIH MIGRANATA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	55	6,1
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	72	8
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	184	20,4
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	321	35,7
	5 Trebale bi se baviti	268	29,8
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA IZBJEGLICA I DRUGIH MIGRANATA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	55	6,1
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	72	8
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	184	20,4
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	321	35,7
	5 Trebale bi se baviti	268	29,8
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	83	9,2
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	74	8,2
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	240	26,7
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	274	30,4
	5 Trebale bi se baviti	229	25,4
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA LGBT / OSOBA ISTOSPOLNE SEKSUALNE ORIJENTACIJE	1 Uopće se ne bi trebale baviti	199	22,1
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	117	13
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	223	24,8
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	201	22,3
	5 Trebale bi se baviti	160	17,8
UKUPNO		900	100

Tablica 6:

Zaštitom koga ili čega bi se po Vašem mišljenju udruge trebale baviti?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće se ne bi trebale baviti', a 5 'Trebale bi se baviti'

		N	%
PRAVIMA ŽENA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	35	3,9
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	38	4,2
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	130	14,4
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	289	32,1
	5 Trebale bi se baviti	408	45,3
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA DJECE I MLADIH	1 Uopće se ne bi trebale baviti	24	2,7
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	29	3,2
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	94	10,4
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	255	28,3
	5 Trebale bi se baviti	498	55,3
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA BESKUĆNIKA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	29	3,2
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	35	3,9
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	136	15,1
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	302	33,6
	5 Trebale bi se baviti	398	44,2
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA OSOBA U RIZIKU OD SIROMAŠTVA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	25	2,8
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	31	3,4
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	113	12,6
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	304	33,8
	5 Trebale bi se baviti	427	47,4
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA STARIJIH OSOBA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	22	2,4
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	25	2,8
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	100	11,1
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	288	32
	5 Trebale bi se baviti	465	51,7
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM	1 Uopće se ne bi trebale baviti	20	2,2
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	13	1,4
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	88	9,8
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	229	25,4
	5 Trebale bi se baviti	550	61,1
UKUPNO		900	100
		N	%
PRAVIMA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	19	2,1
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	15	1,7
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	72	8
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	198	22
	5 Trebale bi se baviti	596	66,2
UKUPNO		900	100

Tablica 6:

Zaštitom koga ili čega bi se po Vašem mišljenju udruge trebale baviti?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće se ne bi trebale baviti', a 5 'Trebale bi se baviti'

		N	%
ZAŠTITOM OKOLIŠA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	20	2,2
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	27	3
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	105	11,7
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	280	31,1
	5 Trebale bi se baviti	468	52
UKUPNO		900	100
		N	%
BORBOM PROTIV KORUPCIJE	1 Uopće se ne bi trebale baviti	40	4,4
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	40	4,4
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	98	10,9
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	176	19,6
	5 Trebale bi se baviti	546	60,7
UKUPNO		900	100
		N	%
ZAŠTITOM POTROŠAČA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	21	2,3
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	28	3,1
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	90	10
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	290	32,2
	5 Trebale bi se baviti	471	52,3
UKUPNO		900	100
		N	%
RADNIČKIM PRAVIMA	1 Uopće se ne bi trebale baviti	32	3,6
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	39	4,3
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	110	12,2
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	240	26,7
	5 Trebale bi se baviti	479	53,2
UKUPNO		900	100
		N	%
NEČIM DRUGIM	1 Uopće se ne bi trebale baviti	8	10
	2 Uglavnom se ne bi trebale baviti	1	1,3
	3 Niti bi se trebale baviti, niti ne bi	10	12,5
	4 Uglavnom bi se trebale baviti	24	30
	5 Trebale bi se baviti	37	46,3
UKUPNO		80	100

Tablica 7:

Zaštitom koga ili čega bi se udruge po Vašem mišljenju trebale baviti?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće se ne bi trebale baviti', a 5 'Trebale bi se baviti'

	MEAN	STANDARDNA DEVIJACIJA	MEDIJAN	MINIMUM	MAKSIMUM	N
PRAVIMA IZBJEGLICA I DRUGIH MIGRANATA	3,75	1,15	4	1	5	N=900
PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA	3,55	1,21	4	1	5	N=900
PRAVIMA LGBT / OSOBA ISTOSPOLNE SEKSUALNE ORIJENTACIJE	3,01	1,40	3	1	5	N=900
PRAVIMA ŽENA	4,11	1,05	4	1	5	N=900
PRAVIMA DJECE I MLADIH	4,30	0,97	5	1	5	N=900
PRAVIMA BESKUĆNIKA	4,12	1,01	4	1	5	N=900
PRAVIMA OSOBA U RIZIKU OD SIROMAŠTVA	4,20	0,97	4	1	5	N=900
PRAVIMA STARIJIH OSOBA	4,28	0,94	5	1	5	N=900
PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM	4,42	0,89	5	1	5	N=900
PRAVIMA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA	4,49	0,87	5	1	5	N=900
ZAŠTITOM OKOLIŠA	4,28	0,94	5	1	5	N=900
BORBOM PROTIV KORUPCIJE	4,28	1,10	5	1	5	N=900
ZAŠTITOM POTROŠAČA	4,29	0,93	5	1	5	N=900
RADNIČKIM PRAVIMA	4,22	1,05	5	1	5	N=900
NEČIM DRUGIM	4,01	1,25	4	1	5	N=80

Tablica 8:

Koliko su udruge uspješne u:

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće nisu uspješne', a 5 'Jako su uspješne'

		N	%
ZAŠTITI PRAVA IZBJEGLICA I DRUGIH MIGRANATA	1 Uopće nisu uspješne	32	4,1
	2 Uglavnom nisu uspješne	119	15,4
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	415	53,7
	4 Uglavnom su uspješne	176	22,8
	5 Jako su uspješne	31	4
	UKUPNO		773
		N	%
ZAŠTITI PRAVA NACIONALNIH MANJINA	1 Uopće nisu uspješne	23	3,1
	2 Uglavnom nisu uspješne	101	13,6
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	398	53,6
	4 Uglavnom su uspješne	175	23,6
	5 Jako su uspješne	46	6,2
	UKUPNO		743
		N	%
ZAŠTITI PRAVA LGBT / OSOBA ISTOSPOLNE SEK- SUALNE ORIJENTACIJE	1 Uopće nisu uspješne	27	4,6
	2 Uglavnom nisu uspješne	93	15,9
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	305	52,2
	4 Uglavnom su uspješne	138	23,6
	5 Jako su uspješne	21	3,6
	UKUPNO		584
		N	%
ZAŠTITI PRAVA ŽENA	1 Uopće nisu uspješne	61	7,4
	2 Uglavnom nisu uspješne	158	19,1
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	361	43,7
	4 Uglavnom su uspješne	198	23,9
	5 Jako su uspješne	49	5,9
	UKUPNO		827
		N	%
ZAŠTITI PRAVA DJECE I MLADIH	1 Uopće nisu uspješne	40	4,7
	2 Uglavnom nisu uspješne	166	19,6
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	382	45,1
	4 Uglavnom su uspješne	215	25,4
	5 Jako su uspješne	44	5,2
	UKUPNO		847
		N	%
ZAŠTITI PRAVA BESKUĆNIKA	1 Uopće nisu uspješne	89	10,7
	2 Uglavnom nisu uspješne	242	29
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	374	44,8
	4 Uglavnom su uspješne	107	12,8
	5 Jako su uspješne	23	2,8
	UKUPNO		835
		N	%
ZAŠTITI PRAVA OSOBA U RIZIKU OD SIROMAŠTVA	1 Uopće nisu uspješne	146	17,3
	2 Uglavnom nisu uspješne	250	29,6
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	333	39,4
	4 Uglavnom su uspješne	93	11
	5 Jako su uspješne	23	2,7
	UKUPNO		845

Tablica 8:

Koliko su udruge uspješne u:

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće nisu uspješne', a 5 'Jako su uspješne'

		N	%
ZAŠTITI PRAVA STARIJIH OSOBA	1 Uopće nisu uspješne	95	11,1
	2 Uglavnom nisu uspješne	232	27,2
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	378	44,3
	4 Uglavnom su uspješne	122	14,3
	5 Jako su uspješne	26	3
	UKUPNO		853
		N	%
ZAŠTITI PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM	1 Uopće nisu uspješne	57	6,6
	2 Uglavnom nisu uspješne	160	18,5
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	379	43,7
	4 Uglavnom su uspješne	234	27
	5 Jako su uspješne	37	4,3
	UKUPNO		867
		N	%
ZAŠTITI PRAVA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA	1 Uopće nisu uspješne	64	7,4
	2 Uglavnom nisu uspješne	173	20
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	350	40,4
	4 Uglavnom su uspješne	234	27
	5 Jako su uspješne	46	5,3
	UKUPNO		867
		N	%
ZAŠTITI OKOLIŠA	1 Uopće nisu uspješne	65	7,6
	2 Uglavnom nisu uspješne	181	21,2
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	396	46,4
	4 Uglavnom su uspješne	174	20,4
	5 Jako su uspješne	37	4,3
	UKUPNO		853
		N	%
BORBI PROTIV KORUPCIJE	1 Uopće nisu uspješne	271	33
	2 Uglavnom nisu uspješne	226	27,6
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	242	29,5
	4 Uglavnom su uspješne	60	7,3
	5 Jako su uspješne	21	2,6
	UKUPNO		820
		N	%
ZAŠTITI POTROŠAČA	1 Uopće nisu uspješne	97	11,4
	2 Uglavnom nisu uspješne	209	24,6
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	360	42,3
	4 Uglavnom su uspješne	154	18,1
	5 Jako su uspješne	31	3,6
	UKUPNO		851
		N	%
ZAŠTITI RADNIČKIH PRAVA	1 Uopće nisu uspješne	140	16,9
	2 Uglavnom nisu uspješne	209	25,2
	3 Niti su uspješne, niti su neuspješne	347	41,9
	4 Uglavnom su uspješne	112	13,5
	5 Jako su uspješne	21	2,5
	UKUPNO		829

Tablica 9:

Koliko su udruge uspješne u:

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće nisu uspješne', a 5 'Jako su uspješne'

	MEAN	STANDARDNA DEVIJACIJA	MEDIJAN	MINIMUM	MAKSIMUM	N
ZAŠTITI PRAVA IZBJEGLICA I DRUGIH MIGRANATA	3,07	0,84	3	1	5	N=773
ZAŠTITI PRAVA NACIONALNIH MANJINA	3,16	0,85	3	1	5	N=743
ZAŠTITI PRAVA LGBT / OSOBA ISTOSPOLNE SEKSUALNE ORIJENTACIJE	3,06	0,85	3	1	5	N=584
ZAŠTITI PRAVA ŽENA	3,02	0,98	3	1	5	N=827
ZAŠTITI PRAVA DJECE I MLADIH	3,07	0,92	3	1	5	N=847
ZAŠTITI PRAVA BESKUĆNIKA	2,68	0,92	3	1	5	N=835
ZAŠTITI PRAVA OSOBA U RIZIKU OD SIROMAŠTVA	2,52	0,99	3	1	5	N=845
ZAŠTITI PRAVA STARIJIH OSOBA	2,71	0,95	3	1	5	N=853
ZAŠTITI PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM	3,04	0,94	3	1	5	N=867
ZAŠTITI PRAVA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA	3,03	0,99	3	1	5	N=867
ZAŠTITI OKOLIŠA	2,93	0,94	3	1	5	N=853
BORBI PROTIV KORUPCIJE	2,19	1,06	2	1	5	N=820
ZAŠTITI POTROŠAČA	2,78	0,99	3	1	5	N=851
ZAŠTITI RADNIČKIH PRAVA	2,60	1,00	3	1	5	N=829

Tablica 10:

Biste li se obratili nekoj udruzi za podršku kada bi vam trebala?

		N	%
BISTE LI SE OBRATILI NEKOJ UDRUZI ZA PODRŠKU KADA BI VAM TREBALA?	Da	290	32,2
	Ne	178	19,8
	Možda	364	40,4
	Ne znam	68	7,6
UKUPNO		900	100

Tablica 11:
Jeste li uključeni u aktivnosti neke udruge?

		N	%
JESTE LI UKLJUČENI U AKTIVNOSTI NEKE UDRUGE?	Da	158	17,6
	Ne	742	82,4
UKUPNO		900	100

Tablica 12:
Biste li se priključili aktivnostima neke udruge?

		N	%
BISTE LI SE PRIKLJUČILI AKTIVNOSTIMA NEKE UDRUGE?	Da	130	17,6
	Ne	202	27,4
	Možda	339	45,9
	Ne znam	67	9,1
UKUPNO		738	100

Tablica 13:
U kojoj mjeri se slažete da se udruge za ljudska prava u svom radu trebaju koristiti sljedećim metodama?

		N	%
PRUŽANJEM BESPLATNE PRAVNE POMOĆI	1 Uopće se ne slažem	13	1,4
	2 Uglavnom se ne slažem	14	1,6
	3 Niti se slažem, niti ne	103	11,4
	4 Uglavnom se slažem	263	29,2
	5 U potpunosti se slažem	507	56,3
UKUPNO		900	100
DIREKTNIM PRUŽANJEM USLUGA GRAĐANIMA U POTREBI (NPR. SIROMAŠNI, OSOBE S INVALIDITETOM, STARI I NEMOĆNI)	1 Uopće se ne slažem	8	0,9
	2 Uglavnom se ne slažem	11	1,2
	3 Niti se slažem, niti ne	171	19
	4 Uglavnom se slažem	239	26,6
	5 U potpunosti se slažem	471	52,3
UKUPNO		900	100
ISTRAŽIVANJIMA	1 Uopće se ne slažem	23	2,6
	2 Uglavnom se ne slažem	37	4,1
	3 Niti se slažem, niti ne	179	19,9
	4 Uglavnom se slažem	300	33,3
	5 U potpunosti se slažem	361	40,1
UKUPNO		900	100
JAVNIM PRITISKOM NA POLITIČARE (ZAGOVARANJE)	1 Uopće se ne slažem	33	3,7
	2 Uglavnom se ne slažem	32	3,6
	3 Niti se slažem, niti ne	131	14,6
	4 Uglavnom se slažem	275	30,6
	5 U potpunosti se slažem	429	47,7
UKUPNO		900	100

Tablica 13:

U kojoj mjeri se slažete da se udruge za ljudska prava u svom radu trebaju koristiti sljedećim metodama?

		N	%
JAVNIM KAMPANJAMA	1 Uopće se ne slažem	45	5
	2 Uglavnom se ne slažem	42	4,7
	3 Niti se slažem, niti ne	183	20,3
	4 Uglavnom se slažem	316	35,1
	5 U potpunosti se slažem	314	34,9
UKUPNO		900	100
		N	%
EDUKATIVNIM AKTIVNOSTIMA	1 Uopće se ne slažem	16	1,8
	2 Uglavnom se ne slažem	26	2,9
	3 Niti se slažem, niti ne	141	15,7
	4 Uglavnom se slažem	312	34,7
	5 U potpunosti se slažem	405	45
UKUPNO		900	100
		N	%
HUMANITARNIM RADOM	1 Uopće se ne slažem	15	1,7
	2 Uglavnom se ne slažem	15	1,7
	3 Niti se slažem, niti ne	114	12,7
	4 Uglavnom se slažem	294	32,7
	5 U potpunosti se slažem	462	51,3
UKUPNO		900	100
		N	%
ORGANIZACIJOM KULTURNIH AKTIVNOSTI	1 Uopće se ne slažem	18	2
	2 Uglavnom se ne slažem	39	4,3
	3 Niti se slažem, niti ne	214	23,8
	4 Uglavnom se slažem	336	37,3
	5 U potpunosti se slažem	293	32,6
UKUPNO		900	100
		N	%
NEPROFITNIM NOVINARSTVOM	1 Uopće se ne slažem	41	4,6
	2 Uglavnom se ne slažem	56	6,2
	3 Niti se slažem, niti ne	250	27,8
	4 Uglavnom se slažem	302	33,6
	5 U potpunosti se slažem	251	27,9
UKUPNO		900	100

Tablica 14:

U kojoj mjeri se slažete da se udruge za ljudska prava u svom radu trebaju koristiti sljedećim metodama?

	MEAN	STANDARDNA DEVIJACIJA	MEDIJAN	MINIMUM	MAKSIMUM	N
PRUŽANJEM BESPLATNE PRAVNE POMOĆI	4,37	0,85	5	1	5	N=900
DIREKTNIM PRUŽANJEM USLUGA GRAĐANIMA U POTREBI (NPR. SIROMAŠNI, OSOBE S INVALIDITETOM, STARI I NEMOĆNI)	4,28	0,87	5	1	5	N=900
ISTRAŽIVANJIMA	4,04	1,00	4	1	5	N=900
JAVNIM PRITISKOM NA POLITIČARE (ZAGOVARANJE)	4,15	1,04	4	1	5	N=900
JAVNIM KAMPANJAMA	3,90	1,09	4	1	5	N=900
EDUKATIVNIM AKTIVNOSTIMA	4,18	0,92	4	1	5	N=900
HUMANITARNIM RADOM	4,30	0,87	5	1	5	N=900
ORGANIZACIJOM KULTURNIH AKTIVNOSTI	3,94	0,96	4	1	5	N=900
NEPROFITNIM NOVINARSTVOM	3,74	1,07	4	1	5	N=900

Tablica 15:
Koliko se slažete sa sljedećim tvrdnjama?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće se ne slažem', a 5 'U potpunosti se slažem'

		N	%
UDRUGE SE BAVE SAMO PRAVIMA MANJINA, A NE I VEĆINE	1 Uopće se ne slažem	75	8,3
	2 Uglavnom se ne slažem	121	13,4
	3 Niti se slažem, niti ne	330	36,7
	4 Uglavnom se slažem	221	24,6
	5 U potpunosti se slažem	153	17
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE SIŠU NOVAC IZ DRŽAVNOG PRORAČUNA	1 Uopće se ne slažem	82	9,1
	2 Uglavnom se ne slažem	118	13,1
	3 Niti se slažem, niti ne	290	32,2
	4 Uglavnom se slažem	219	24,3
	5 U potpunosti se slažem	191	21,2
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE FINANCIRAJU STRANI CENTRI MOĆI	1 Uopće se ne slažem	138	15,3
	2 Uglavnom se ne slažem	155	17,2
	3 Niti se slažem, niti ne	394	43,8
	4 Uglavnom se slažem	143	15,9
	5 U potpunosti se slažem	70	7,8
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE SE NE DOVOLJNO ZALAŽU ZA PRAVA SKUPINA KOJIMA SE BAVE	1 Uopće se ne slažem	67	7,4
	2 Uglavnom se ne slažem	96	10,7
	3 Niti se slažem, niti ne	331	36,8
	4 Uglavnom se slažem	269	29,9
	5 U potpunosti se slažem	137	15,2
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE POSTOJE SAMO ZATO DA BI SEBI ISPLAĆIVALE NOVCE	1 Uopće se ne slažem	107	11,9
	2 Uglavnom se ne slažem	133	14,8
	3 Niti se slažem, niti ne	327	36,3
	4 Uglavnom se slažem	206	22,9
	5 U potpunosti se slažem	127	14,1
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE BI S TREBALE FINANCIRATI VEĆINOM IZ EU FONDOVA	1 Uopće se ne slažem	65	7,2
	2 Uglavnom se ne slažem	70	7,8
	3 Niti se slažem, niti ne	277	30,8
	4 Uglavnom se slažem	295	32,8
	5 U potpunosti se slažem	193	21,4
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE BI S TREBALE FINANCIRATI VEĆINOM DONACIJAMA GRAĐANA I PRIVATNIH TVRTKI	1 Uopće se ne slažem	93	10,3
	2 Uglavnom se ne slažem	137	15,2
	3 Niti se slažem, niti ne	306	34
	4 Uglavnom se slažem	230	25,6
	5 U potpunosti se slažem	134	14,9
	UKUPNO		900

Tablica 15:

Koliko se slažete sa sljedećim tvrdnjama?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće se ne slažem', a 5 'U potpunosti se slažem'

		N	%
UDRUGE SU NEDOVOLJNO VIDLJIVE U JAVNOSTI	1 Uopće se ne slažem	34	3,8
	2 Uglavnom se ne slažem	75	8,3
	3 Niti se slažem, niti ne	264	29,3
	4 Uglavnom se slažem	313	34,8
	5 U potpunosti se slažem	214	23,8
	UKUPNO		900
		N	%
VLAST TREBA SLUŠATI I UVAŽAVATI PRIJEDLOGE UDRUGA	1 Uopće se ne slažem	22	2,4
	2 Uglavnom se ne slažem	57	6,3
	3 Niti se slažem, niti ne	236	26,2
	4 Uglavnom se slažem	351	39
	5 U potpunosti se slažem	234	26
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE SU KORISNE ZA DRUŠTVO	1 Uopće se ne slažem	43	4,8
	2 Uglavnom se ne slažem	51	5,7
	3 Niti se slažem, niti ne	235	26,1
	4 Uglavnom se slažem	345	38,3
	5 U potpunosti se slažem	226	25,1
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE BI TREBALE RADITI NA VOLONTERSKOJ OSNOVI	1 Uopće se ne slažem	37	4,1
	2 Uglavnom se ne slažem	62	6,9
	3 Niti se slažem, niti ne	251	27,9
	4 Uglavnom se slažem	275	30,6
	5 U potpunosti se slažem	275	30,6
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE SU PRODUŽENA RUKA POLITIČKIH STRANAKA	1 Uopće se ne slažem	65	7,2
	2 Uglavnom se ne slažem	130	14,4
	3 Niti se slažem, niti ne	398	44,2
	4 Uglavnom se slažem	197	21,9
	5 U potpunosti se slažem	110	12,2
	UKUPNO		900
		N	%
UDRUGE RADE PROTIV INTERESA HRVATSKE	1 Uopće se ne slažem	248	27,6
	2 Uglavnom se ne slažem	197	21,9
	3 Niti se slažem, niti ne	294	32,7
	4 Uglavnom se slažem	105	11,7
	5 U potpunosti se slažem	56	6,2
	UKUPNO		900

Tablica 16:

Koliko se slažete sa sljedećim tvrdnjama?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 znači 'Uopće se ne slažem', a 5 'U potpunosti se slažem'

	MEAN	STANDARDNA DEVIJACIJA	MEDIJAN	MINIMUM	MAKSIMUM	N
UDRUGE SE BAVE SAMO PRAVIMA MANJINA, A NE I VEĆINE	3,28	1,15	3	1	5	N=900
UDRUGE SIŠU NOVAC IZ DRŽAVNOG PRORAČUNA	3,35	1,21	3	1	5	N=900
UDRUGE FINANCIRAJU STRANI CENTRI MOĆI	2,84	1,11	3	1	5	N=900
UDRUGE SE NEDOVOLJNO ZALAŽU ZA PRAVA SKUPINA KOJIMA SE BAVE	3,35	1,09	3	1	5	N=900
UDRUGE POSTOJE SAMO ZATO DA BI SEBI ISPLAĆIVALE NOVCE	3,13	1,18	3	1	5	N=900
UDRUGE BI S TREBALE FINANCIRATI VEĆINOM IZ EU FONDOVA	3,53	1,13	4	1	5	N=900
UDRUGE BI S TREBALE FINANCIRATI VEĆINOM DONACIJAMA GRAĐANA I PRIVATNIH TVRTKI	3,19	1,17	3	1	5	N=900
UDRUGE SU NEDOVOLJNO VIDLJIVE U JAVNOSTI	3,66	1,05	4	1	5	N=900
VLAST TREBA SLUŠATI I UVAŽAVATI PRIJEDLOGE UDRUGA	3,80	0,98	4	1	5	N=900
UDRUGE SU KORISNE ZA DRUŠTVO	3,73	1,05	4	1	5	N=900
UDRUGE BI TREBALE RADITI NA VOLONTERSKOJ OSNOVI	3,77	1,08	4	1	5	N=900
UDRUGE SU PRODUŽENA RUKA POLITIČKIH STRANAKA	3,17	1,05	3	1	5	N=900
UDRUGE RADE PROTIV INTERESA HRVATSKE	2,47	1,19	3	1	5	N=900

Tablica 17:

Kad razmišljate o svom trenutnom životu, koliko su Vam sljedeće stvari važne, odnosno, koliko biste se angažirali za njihov boljitak?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 'Uopće se ne bih angažirao', a 5 'Jako bih se angažirao'

		N	%
OBITELJ	1 Uopće se ne bih angažirao/la	13	1,4
	2	16	1,8
	3	76	8,4
	4	147	16,3
	5 Jako bih se angažirao/la	648	72
	UKUPNO		900
		N	%
PRIJATELJI	1 Uopće se ne bih angažirao/la	13	1,4
	2	27	3
	3	137	15,2
	4	274	30,4
	5 Jako bih se angažirao/la	449	49,9
	UKUPNO		900
		N	%
ZDRAVLJE	1 Uopće se ne bih angažirao/la	8	0,9
	2	17	1,9
	3	75	8,3
	4	185	20,6
	5 Jako bih se angažirao/la	615	68,3
	UKUPNO		900
		N	%
ČIST OKOLIŠ	1 Uopće se ne bih angažirao/la	12	1,3
	2	22	2,4
	3	126	14
	4	270	30
	5 Jako bih se angažirao/la	470	52,2
	UKUPNO		900
		N	%
PRIVATNOST	1 Uopće se ne bih angažirao/la	11	1,2
	2	27	3
	3	141	15,7
	4	241	26,8
	5 Jako bih se angažirao/la	480	53,3
	UKUPNO		900
		N	%
OSOBNIA SLOBODA I NEOVISNOST	1 Uopće se ne bih angažirao/la	14	1,6
	2	13	1,4
	3	101	11,2
	4	265	29,4
	5 Jako bih se angažirao/la	507	56,3
	UKUPNO		900
		N	%
FINANCIJSKA SIGURNOST	1 Uopće se ne bih angažirao/la	11	1,2
	2	15	1,7
	3	120	13,3
	4	267	29,7
	5 Jako bih se angažirao/la	487	54,1
	UKUPNO		900

Tablica 17:

Kad razmišljate o svom trenutnom životu, koliko su Vam sljedeće stvari važne, odnosno, koliko biste se angažirali za njihov boljitak?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 'Uopće se ne bih angažirao', a 5 'Jako bih se angažirao'

		N	%
OSOBNI UGLED	1 Uopće se ne bih angažirao/la	34	3,8
	2	61	6,8
	3	231	25,7
	4	270	30
	5 Jako bih se angažirao/la	304	33,8
	UKUPNO		900
		N	%
TRADICIJA	1 Uopće se ne bih angažirao/la	42	4,7
	2	83	9,2
	3	231	25,7
	4	251	27,9
	5 Jako bih se angažirao/la	293	32,6
	UKUPNO		900
		N	%
DOMOVINA	1 Uopće se ne bih angažirao/la	52	5,8
	2	67	7,4
	3	190	21,1
	4	231	25,7
	5 Jako bih se angažirao/la	360	40
	UKUPNO		900
		N	%
VJERA	1 Uopće se ne bih angažirao/la	159	17,7
	2	113	12,6
	3	217	24,1
	4	157	17,4
	5 Jako bih se angažirao/la	254	28,2
	UKUPNO		900
		N	%
USPJEH / KARIJERA	1 Uopće se ne bih angažirao/la	36	4
	2	62	6,9
	3	235	26,1
	4	294	32,7
	5 Jako bih se angažirao/la	273	30,3
	UKUPNO		900
		N	%
MOJA OSOBNA PRAVA	1 Uopće se ne bih angažirao/la	8	0,9
	2	17	1,9
	3	112	12,4
	4	252	28
	5 Jako bih se angažirao/la	511	56,8
	UKUPNO		900
		N	%
PRAVA, BOLJITAK, BRIGA ZA DRUGE LJUDE	1 Uopće se ne bih angažirao/la	18	2
	2	17	1,9
	3	155	17,2
	4	304	33,8
	5 Jako bih se angažirao/la	406	45,1
	UKUPNO		900

Tablica 17:

Kad razmišljate o svom trenutnom životu, koliko su Vam sljedeće stvari važne, odnosno, koliko biste se angažirali za njihov boljitak?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 'Uopće se ne bih angažirao', a 5 'Jako bih se angažirao'

		N	%
ZABAVA	1 Uopće se ne bih angažirao/la	38	4,2
	2	91	10,1
	3	257	28,6
	4	289	32,1
	5 Jako bih se angažirao/la	225	25
UKUPNO		900	100

Tablica 18:

Kad razmišljate o svom trenutnom životu, koliko su Vam sljedeće stvari važne, odnosno, koliko biste se angažirali za njihov boljitak?

Koristite skalu od 1 do 5 gdje 1 'Uopće se ne bih angažirao', a 5 'Jako bih se angažirao'

	MEAN	STANDARDNA DEVIJACIJA	MEDIJAN	MINIMUM	MAKSIMUM	N
OBITELJ	4,56	0,83	5	1	5	N=900
PRIJATELJI	4,24	0,92	4	1	5	N=900
ZDRAVLJE	4,54	0,8	5	1	5	N=900
ČIST OKOLIŠ	4,29	0,89	5	1	5	N=900
PRIVATNOST	4,28	0,92	5	1	5	N=900
OSOBNIA SLOBODA I NEOVISNOST	4,38	0,86	5	1	5	N=900
FINANCIJSKA SIGURNOST	4,34	0,86	5	1	5	N=900
OSOBNIA UGLED	3,83	1,09	4	1	5	N=900
TRADICIJA	3,74	1,14	4	1	5	N=900
DOMOVINA	3,87	1,19	4	1	5	N=900
VJERA	3,26	1,44	3	1	5	N=900
USPJEH / KARIJERA	3,78	1,07	4	1	5	N=900
MOJA OSOBNIA PRAVA	4,38	0,84	5	1	5	N=900
PRAVA, BOLJITAK, BRIGA ZA DRUGE LJUDE	4,18	0,92	4	1	5	N=900
ZABAVA	3,64	1,09	4	1	5	N=900

Tablica 19:
Što vam je od tih stvari
najvažnije? (moguća
tri odgovora)

	N	%
OBITELJ	634	71,9
PRIJATELJI	116	13,2
ZDRAVLJE	590	66,9
ČIST OKOLIŠ	87	9,9
PRIVATNOST	56	6,3
OSOBNA SLOBODA I NEOVISNOST	144	16,3
FINANCIJSKA SIGURNOST	310	35,1
OSOBNI UGLED	22	2,5
TRADICIJA	21	2,4
DOMOVINA	70	7,9
VJERA	105	11,9
USPJEH / KARIJERA	37	4,2
MOJA OSOBNA PRAVA	77	8,7
PRAVA, BOLJITAK, BRIGA ZA DRUGE LJUDE	57	6,5
ZABAVA	13	1,5
UKUPNO	882	100

